Πρόγραμμα B-FEST 4

ΑΝΟΙΓΜΑ BFEST 2013 REBOOT

19:00
WORKSHOP:

«ΧΑΚΕΥΟΝΤΑΣ ΤΟ ΜΕΛΛΟΝ: ΤΟ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟ ΚΙΝΗΜΑ ΓΙΑ ΤΑ ΨΗΦΙΑΚΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ & ΟΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ ΤΟΥ» ΜΕ ΤΗΝ SKY CROESER(UNIVERSITY OF WESTERN AUSTRALIA)Διοργάνωση: Δίκτυο για την Ψηφιακή Απελευθέρωση

19:00
B-FEST CINEMA ΝΤΟΚΥΜΑΝΤΕΡ

«ΜΑΚΡΟΝΗΣΟΣ» ΤΩΝ ΗΛΙΑ ΓΙΑΝΝΑΚΑΚΗ, ΕΎΗ ΚΑΡΑΜΠΑΤΣΟΥ, 109΄, 2008Το 1947, στην κορύφωση του ελληνικού εμφυλίου, ένα στρατόπεδο δημιουργείται στην Μακρόνησο, ένα ξερονήσι απέναντι από το Λαύριο, ώστε να εκτοπισθούν οι κομμουνιστές φαντάροι ή ακόμη και οι ύποπτοι αριστερής συνείδησης και να «αναμορφωθούν» ιδεολογικά ώστε να σταλούν στο μέτωπο και να πολεμήσουν στην πλευρά του εθνικού στρατού εναντίον των πρώην συντρόφων τους.

21:00
LIVE STAGE

ROCK | ALTERNATIVE | DUBGRAIN | ΛΟΛΕΚ | INSPIRATION PROJECT ΣΠΥΡΙΔΟΥΛΑ | NO MAN’S LAND ΕΝΕΔΡΑ | SOUL RESISTANCE | ΟΙ ΧΤΙΣΜΕΝΕΣ ΤΩΝ ΘΕΜΕΛΙΩΝ

21:00
ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΑΝΤΙΝΑΖΙ: ΘΕΩΡΙΑ ΚΑΙ ΔΡΑΣΗ

ΕΚΔΗΛΩΣΗ – ΣΥΖΗΤΗΣΗ ΜΕ ΑΝΤΙΦΑΣΙΣΤΙΚΕΣ ΣΥΛΛΟΓΙΚΟΤΗΤΕΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΓΕΡΜΑΝΙΑ ΚΑΙ ΤΗΝ ΡΩΣΙΑBender (Antifa M Γκέτινγκεν, AAB και TOP Berlin), Jo (Jugendantifa Kreuzberg και TOP Berlin), John και Hamid (Antifa AK Cologne) και ατομα απο την Antifa Μόσχας και την Αυτόνομη Δράση Μόσχας

21:00
ΘΕΑΤΡΟ

ΜΑΜΑ ΦΡΙΚΙΟ- ΝΤΑΡΙΟ ΦΟ | THEATRE DE VOTANIC

21:00
B-FEST CINEMA ΤΑΙΝΙΑ ΜΥΘΟΠΛΑΣΙΑΣ

«ΣΥΓΧΑΡΗΤΗΡΙΑ ΣΤΟΥΣ ΑΙΣΙΟΔΟΞΟΥΣ?» ΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΑΣ ΒΟΥΛΓΑΡΗ, 83΄, 20120Α ΑΚΟΛΟΥΘΗΣΕΙ ΣΥΖΗΤΗΣΗ ΜΕ ΤΗ ΣΚΗΝΟΘΕΤΗ Παίζουν: Μαρία Γεωργιάδου, Δημήτρης Ξανθόπουλος, Δημήτρης Πιατάς, Θέμις Μπαζάκα, Κώστας Γανωτής, Αλέξης Χαρίσης. Η Ηλέκτρα είναι μια 32χρονη γυναίκα που ζει στα Εξάρχεια. Έχει μεγαλώσει με ελευθερία και με ανησυχίες χάρη στους καλλιεργημένους και κοινωνικά ευαίσθητους γονείς της, βρίσκεται στον αναρχικό χώρο και ο σύντροφός της δικάζεται για τρομοκρατικές ενέργειες.

22:00
ΡΕΜΠΕΤΙΚΗ ΣΚΗΝΗ

ΤΖΙΤΖΙΚΕΣ

23:00
ΘΕΑΤΡΟ

“ΤΟ ΒΑΠΟΡΙ”- ΟΠΤΙΚΟΑΚΟΥΣΤΙΚΗ PERFORMANCE ΣΕ ΠΟΙΗΜΑΤΑ ΤΟΥ ΜΙΛΤΟΥ ΣΑΧΤΟΥΡΗ – ΌΛΙΑ ΛΑΖΑΡΙΔΟΥ – LOST BODIES

23:00
B-FEST CINEMA ΝΤΟΚΥΜΑΝΤΕΡ

«WE ARE LEGION: THE STORY OF THE HACKTIVISTS» (ΕΙΜΑΣΤΕ ΛΕΓΕΏΝΑ: Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΩΝ ΧΑΚΤΙΒΙΣΤΩΝ) ΤΟΥ BRIAN KNAPPENBERGER, 93΄, 2012, ΗΠΑ. Μέσα από συνεντεύξεις με άτομα που ανήκουν στην ομάδα Anonymous, κάποια από τα οποία μόλις αποφυλακίστηκαν ή περιμένουν να εκδικαστεί η υπόθεσή τους, όπως επίσης και ακαδημαϊκούς, συγγραφείς και μεγάλους «παίκτες» που συμμετείχαν σε διάφορες «επιδρομές», το ντοκιμαντέρ προβάλει την εξέλιξη όλων αυτών που συμμετείχαν σε αθώες φάρσες, μέχρι την πλήρη μεταμόρφωσή τους σε ένα

παγκόσμιο κίνημα.

Σάββατο, 25 Μαίου, 2013

19:00
WORKSHOP Η ΚΡΙΣΗ & ΤΑ ΚΟΙΝΑ (COMMONS)

ΜΕ MICHAEL HARDT (ΜΕΣΩ SKYPE) ΚΑΙ Α. ΚΙΟΥΠΚΙΟΛΗ (ΛΕΚΤΟΡΑΣ ΑΠΘ)

19:00
B-FEST CINEMA

ΤΑΙΝΙΕΣ ΜΙΚΡΟΥ/ΜΕΣΑΙΟΥ ΜΗΚΟΥΣ
«ΕΞΟΔΟΣ ΚΙΝΔΥΝΟΥ» των Degphilip & John Liakos, 8΄, 2013
«INTEGRITY» του Marios Amontaristos, 8΄, 2013
«BLINK» του Γιώργου Λογοθέτη, 10΄, 2013
«ΤΩΡΑ ΕΓΩ» της Άτυπης Κινηματογραφικής Συμμορίας tiiinewzfilms, 6΄, 2013
«CHELSEA-BARCELONA» του Αλέξανδρου Χαντζή, 15΄, 2012
«Η ΦΩΝΗ» του Νίκου Τσεμπερόπουλου, 13΄, 2012
«HUNGRY MEN» (Οι Πεινασμένοι) του Γιώργου Μπακάλη, 31΄, 2011
«EIGHT-MINUTE DEADLINE» των Ζίνα και Πέτρου Παπαδόπουλου, 8΄, 2012
«THE CAPSULE» της Αθηνάς Ραχήλ Τσαγγάρη, 35΄, 2012
«ΤΙΤΛΟΙ ΤΕΛΟΥΣ» του Γιώργου Ζώη, 10΄, 2012
ΘΑ ΑΚΟΛΟΥΘΗΣΕΙ ΣΥΖΗΤΗΣΗ ΜΕ ΤΟΥΣ ΣΚΗΝΟΘΕΤΕΣ/ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΕΣ

21:00
ΘΕΜΑΤΙΚΗΔΟΜΕΣ ΔΡΑΣΗΣ ΕΝΑΝΤΙΑ ΣΤΟΝ ΚΑΠΙΤΑΛΙΣΜΟ: Η ΠΡΟΟΠΤΙΚΗ ΤΗΣ ΑΥΤΟΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

ΕΚΔΗΛΩΣΗ – ΣΥΖΗΤΗΣΗ ΜΕ ΤΗΝ ΣΥΓΓΡΑΦΕΑ ΝΑΟΜΙ KLEIN, ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΟΥΣ ΑΠΟ ΤΟ ΑΥΤΟΔΙΑΧΕΙΡΙΖΟΜΕΝΟ ΕΡΓΟΣΤΑΣΙΟ ΤΗΣ ΒΙΟ.ΜΕ ΚΑΙ ΤΟΝ Κ. ΧΑΡΙΤΑΚΗ(ΕΡΓΑΤΙΚΗ ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ ΔΡΑΣΗ)

21:00
LIVE STAGE

DRUM N BASS | HIP HOP | TECHNO | PUNKREBEL DIAZ (BRONX/U.S.A.) | DISPHONIA | ABA | ABEND | GEORGE APERGIS | LOST BODIES |

ΓΚΡΟΒΕΡ

22:00
ΡΕΜΠΕΤΙΚΗ ΣΚΗΝΗ

ΡΕΜΠΕΤΙΚΕΣ ΚΟΜΠΑΝΙΕΣ

22:00
B-FEST CINEMA ΤΑΙΝΙΑ ΜΥΘΟΠΛΑΣΙΑΣ

«L, ΕΓΩ ΕΙΜΑΙ» ΤΟΥ ΜΠΑΜΠΗ ΜΑΚΡΙΔΗ, 87΄, 20120Α ΑΚΟΛΟΥΘΗΣΕΙ ΣΥΖΗΤΗΣΗ ΜΕ ΤΟΝ ΣΚΗΝΟΘΕΤΗ Παίζουν: Άρης Σερβετάλης, Μάκης Παπαδημητρίου, Γιάννης Μποσταντζόγλου, Ελευθέριος Ματθαίου, Νότα Τσερνιάφσκι Ένας άντρας ζει μέσα σε ένα αυτοκίνητο ενώ συναντά την οικογένειά του συγκεκριμένες μέρες και ώρες σε πάρκινγκ αυτοκινήτων. Δουλειά του είναι να μεταφέρει το καλύτερο μέλι της αγοράς στον εργοδότη του.

24:00
B-FEST CINEMA ΝΤΟΚΥΜΑΝΤΕΡ

«TPB AFK: THE PIRATE BAY AWAY FROM KEYBOARD» (ΤΟ PIRATE BAY ΜΑΚΡΙΑ ΑΠΌ ΤΟ ΠΛΗΚΤΡΟΛΟΓΙΟ) ΤΟΥ SIMON KLOSE, 85΄, 2013, ΣΟΥΗΔΙΑΖήτω η πειρατεια! Ένα ντοκιμαντερ περι πνευματικων ελευθεριων με θέμα τους διαπροσωπικους θριαμβους και τις ηττες των τριων βασικων προσωπων, ιδρυτων του γνωστου The Pirate Bay, κατα της μεγαλυτερης βιομηχανιας στο γνωστο συμπαν: Τη βιομηχανία των μέσων μαζικής ενημέρωσης.

Κυριακή, 26 Μαίου, 2013

16:00
WORKSHOP

ΣΕΜΙΝΑΡΙΟ ΜΜΑ ΜΕ ΤΟΝ ROMAN MIRONENKOΠρωταθλητής Muay Thai και M1 Λευκορωσίας

19:00
B-FEST CINEMA ΝΤΟΚΥΜΑΝΤΕΡ

«OJOS QUE NO VEN» (ΜΑΤΙΑ ΠΟΥ ΔΕΝ ΒΛΕΠΟΥΝ) ΤΟΥ LUIS MOLES, 48΄, 2011, ΙΣΠΑΝΙΑΤο ντοκιμαντέρ αποτελείται αποκλειστικά από συνεντεύξεις στα θύματα της ισπανικής ακροδεξιάς από το θάνατο του Φράνκο, στα τέλη του 1975, μέχρι σήμερα. Μιλάνε συγγενείς και φίλοι δολοφονημένων από το φασισμό, θύματα φασιστικών επιθέσεων και κάποιοι δημοσιογράφοι, ιστορικοί και μέλη κοινωνικών οργανώσεων.

19:00
B-FEST CINEMA ΝΤΟΚΥΜΑΝΤΕΡ/ΤΑΙΝΙΑ ΜΥΘΟΠΛΑΣΙΑΣ

«WILD AND PRECIOUS» ΤΟΥ BILL MOUSOULIS, 87΄, 20120Α ΑΚΟΛΟΥΘΗΣΕΙ ΣΥΖΗΤΗΣΗ ΜΕ ΤΟΝ ΣΚΗΝΟΘΕΤΗ/ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΕΣ Παίζουν: Alessandro Figurelli, Jennifer Levy, Emanuela Zocco Ένας Ιταλός κινηματογραφιστής παγιδεύεται στη δίνη της Ελληνικής κοινωνικοπολιτικής κρίσης. Επιστρέφει στο Μιλάνο, όπου ζει η πρώην γυναίκα του, μόνο και μόνο για να επιστρέψει ξανά στην Αθήνα, όταν ένας Αυστραλός τηλεοπτικός παραγωγός τον προσλαμβάνει για τον αντισυμβατικό χαρακτήρα της δουλειάς του.

20:30
ΘΕΑΤΡΟ

ΑΝΑΦΟΡΑ – Φ.ΚΑΦΚΑ ROSWITHA THEATRE GROUP

21:00
ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΤΟΠΙΚΕΣ ΑΝΤΙΣΤΑΣΕΙΣ ΚΑΙ ΔΗΜΟΣΙΑ ΑΓΑΘΑ: ΜΕΤΑΛΛΕΙΑ ΚΑΙ ΕΞΟΡΥΞΗ ΧΡΥΣΟΥ

ΕΚΔΗΛΩΣΗ – ΣΥΖΗΤΗΣΗ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΟΝ ΑΓΩΝΑ ΕΝΑΝΤΙΑ ΣΤΑ ΜΕΤΑΛΛΕΙΑ ΧΡΥΣΟΥ ΜΕ ΚΑΤΟΙΚΟΥΣ ΚΑΙ ΑΤΟΜΑ ΑΠΟ ΣΥΛΛΟΓΙΚΟΤΗΤΕΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΡΟΥΜΑΝΙΑ, ΒΟΥΛΓΑΡΙΑ, ΚΑΝΑΔΑ ΚΑΙ ΕΛΛΑΔΑ
Ramona Duminicioiu απο το Save Rosia Montana Campaign (Ρουμανια)
Marija Damjanova απο την επιτροπη του Krumovgrad
Assen Velev απο την επιτροπη του Dikanite
Dragomira απο τη Zazemiata – FOE Bulgaria (Βουλγαρια)
Clifton Nicholas (Καναδας) και ατομα απο την Ιερισσο της Χαλκιδικης

21:00
LIVE STAGE

ALL POWER TO THE PEOPLE (AP2P) [M1 (DEAD PREZ) + BONNOT (ASSALTI FRONTALI)]D.J. DIFFER | OMERTA | INTIFADA | ΑΠΡΟΣΩΠΑ ΠΡΟΣΩΠΑ | PRODUCTIVE

21:30
ΘΕΑΤΡΟ

”ΜΑΞΙΛΑΡΕΝΙΟΣ”- Μ.ΜΑΚΝΤΟΝΑ | THEATRE DE VOTANIC

22:00
ΡΕΜΠΕΤΙΚΗ ΣΚΗΝΗ

ΡΕΜΠΕΤ ΑΣΚΕΡ

22:00
B-FEST CINEMA ΤΑΙΝΙΑ ΜΥΘΟΠΛΑΣΙΑΣ

«MAN AT SEA» ΤΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΓΙΑΝΝΑΡΗ, 92΄, 20110Α ΑΚΟΛΟΥΘΗΣΕΙ ΣΥΖΗΤΗΣΗ ΜΕ ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΗ ΤΗΣ ΤΑΙΝΙΑΣ Παίζουν: Αντώνης Καρυστινός, Θεοδώρα Τζήμου, Κωνσταντίνος Αβαρικιώτης, Κωνσταντίνος Σειραδάκης, Στάθης Παπαδόπουλος Μετά από τον μακροχρόνιο χωρισμό που ακολούθησε το θάνατο του γιου τους, ο Άλεξ και η Κέιτ συναντιούνται ξανά στο δεξαμενόπλοιο Sea Voyager. Την ίδια μέρα, ο Άλεξ σώζει 30 έφηβους μετανάστες που έχουν ναυαγήσει μεσοπέλαγα.

B-FEST

4ο ΑΝΤΙΕΞΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ ΦΕΣΤΙΒΑΛ ΒΑΒΥΛΩΝΙΑΣ

24 ΜΑΪΟΥ - 26 ΜΑΪΟΥ

Πανεπιστημιούπολη, Ζωγράφου, είσοδος Ούλωφ Πάλμε

Naomi Klein

Sky Croeser

Michael Hardt

Clifton Nicholas

MAY 2013

reboot

από τον homo sacer στο αυτεξούσιο άτομο

Παρασκευή 24 ΜΑΪΟΥ

Χακεύοντας το Μέλλον

· **19:00. Το Παγκόσμιο Κίνημα για τα Ψηφιακά Δικαιώματα & οι Προοπτικές του.** Ομιλητής: **Sky Croeser (University of Western Australia).** Διοργάνωση: **Δίκτυο για την Ψηφιακή Απελευθέρωση**

Antinazi Δράσεις

·**21:00.** Εκδήλωση – συζήτηση με αντιφασιστικές συλλογικότητες από τη Γερμανία και τη Ρωσία. Θα μιλήσουν οι:
Bender (Antifa M Gottingen, AAB και TOP Berlin),
Jo (Jugendantifa Kreuzberg και TOP Berlin),
John και Hamid (Antifa AK Cologne)
Ρώσοι αναφασίστες από Antifa Μόσχας και Αυτόνομη Δράση Μόσχας.

Σάββατο 25 ΜΑΪΟΥ

19:00. Workshop: Η κρίση & τα κοινά (commons)
με **Michael Hardt** (μέσω skype) και **Α. Κιουπκιολή** (λέκτορας ΑΠΘ).

Δομές - Δράσεις ενάντια στον καπιταλισμό: Η προοπτική της αυτοδιαχείρισης

·**20:00.** Εκδήλωση με την συγγραφέα **Naomi Klein,** από τη **BIOME** τον πρόεδρο του σωματείου εργαζομένων **Μάκη Αναγνώστου** & τον **Κ. Χαριτάκη** (εφημ. Δράση).

Κυριακή 26 ΜΑΪΟΥ

Τοπικές Αντιστάσεις και δημόσια αγαθά: NoTav και εξόρυξη Χρύσου

·**19:00.** Εκδήλωση με άτομα από την ιταλική συλλογικότητα **Autonomia Contropotere σχετικά με το κίνημα NoTav ενάντια στους σιδηροδρόμους υψηλής ταχύτητας στην κοιλάδα Susa στην Β. Ιταλία.** Ομιλητής: **Gianluca Pittavino** από: **Commitato di Lotta Popolare NoTAV-Infoaut.**

·**21:00.** Εκδήλωση με κατοίκους και άτομα από συλλογικότητες από την Βουλγαρία, Ρουμανία, Καναδά και Ελλάδα σχετικά με τον αγώνα ενάντια στα μεταλλεία χρυσού. Θα μιλήσουν: **Ramona Duminicioiu (Ρουμανία) από το Save Rosia Montana Campaign, Marija Damjanova (Βουλγαρία) κάτοικος από την επιτροπή του Krumovgrad, Assen Velev (Βουλγαρία) κάτοικος από την επιτροπή Dikanite, Dragomira (Βουλγαρία) από το Za Zemiata (FoE Bulgaria), Clifton Nicholas** ακτιβιστής απο την φυλή **Mohawk του Kanehsatake/Oka στον Καναδά, Κεφαλάς Τάσος (Επιτροπή αλληλεγγύης στην Χαλκιδική - ΑΤΤΙΚΗΣ) και αντιπροσωπεία κατοίκων από την Ιερισσό της Χαλκιδικής.**

ΟΜΙΛΙΕΣ | ΜΟΥΣΙΚΗ | ΘΕΑΤΡΟ | ΣΙΝΕΜΑ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΒΑΒΥΛΩΝΙΑ | www.bfest.gr | www.babylonia.gr

B-FEST

4ο ΑΝΤΙΕΞΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ ΦΕΣΤΙΒΑΛ ΒΑΒΥΛΩΝΙΑΣ

Festival 24 ΜΑΪΟΥ - 26 ΜΑΪΟΥ

Πανεπιστημιούπολη, Ζωγράφου, είσοδος Ούλωφ Πάλμε

MAY 2013

MUSIC LIVE STAGES

MAIN STAGE I STARTS 21.00

Παρασκευή 24 ΜΑΪΟΥ

ROCK | ALTERNATIVE | DUB

GRAIN | ΛΟΛΕΚ | INSPIRATION PROJECT | ΣΠΥΡΙΔΟΥΛΑ | NO MAN'S LAND | ΕΝΕΔΡΑ | SOUL RESISTANCE | ΟΙ ΧΤΙΣΜΕΝΕΣ ΤΩΝ ΘΕΜΕΛΙΩΝ

Σάββατο 25 ΜΑΪΟΥ

DRUM N BASS | HIP HOP | TECHNO | PUNK

REBEL DIAZ (Bronx/U.S.A.)

DISPHONIA | ABA | ABEND | GEORGE APERGIS | LOST BODIES | GROVER

Κυριακή 26 ΜΑΪΟΥ

ALL POWER TO THE PEOPLE (AP2P)

M1 (DEAD PREZ) + BONNOT (ASSALTI FRONTALI)

D.J. DIFFER | OMERTA | INTIFADA | ΑΠΡΟΣΩΠΑ ΠΡΟΣΩΠΑ | DAGOBHA SYSTEM

ΘΕΑΤΡΟ

ΠΑΡ 24 | 21:00 "ΜΑΜΑ ΦΡΙΚΙΟ"- ΝΤΑΡΙΟ ΦΟ "THEATRE DE VOTANIC"
23:00 "Το Βαπόρι"- οπτικοακουστική performance σε ποιήματα του Μίλτου Σαχτούρη - Όλια Λαζαρίδου - Lost Bodies
ΣΑΒ 25 | 21:00 "ΑΝΑΦΟΡΑ" - Φ.ΚΑΦΚΑ "ROSWITHA THEATRE GROUP"
ΚΥΡ 26 | 21:00 "ΜΑΞΙΛΑΡΕΝΙΟΣ"- Μ.ΜΑΚΝΤΟΝΑ "THEATRE DE VOTANIC"

CINEMA

ΚΕΝΤΡΙΚΕΣ ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ [ΠΑΡΟΥΣΙΑ ΣΚΗΝΟΘΕΤΩΝ/ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΩΝ]
ΜΕΓΑΛΟΥ ΜΗΚΟΥΣ
ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ 24/5: "ΣΥΓΧΑΡΗΤΗΡΙΑ ΣΤΟΥΣ ΑΙΣΙΟΔΟΞΟΥΣ?" ΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΑΣ ΒΟΥΛΓΑΡΗ
ΣΑΒΒΑΤΟ 25/5:
"L, ΕΓΩ ΕΙΜΑΙ" ΤΟΥ ΜΠΑΜΠΗ ΜΑΚΡΙΔΗ
ΚΥΡΙΑΚΗ 26/5:
"MAN AT SEA" ΤΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΓΙΑΝΝΑΡΗ
"WILD AND PRECIOUS" ΤΟΥ BILL MOUSOULIS

ΜΙΚΡΟΥ-ΜΕΣΑΙΟΥ ΜΗΚΟΥΣ
ΣΑΒΒΑΤΟ 25/5: "THE CAPSULE" ΤΗΣ ΑΘΗΝΑΣ ΡΑΧΗΛ ΤΣΑΓΓΑΡΗ
"ΤΙΤΛΟΙ ΤΕΛΟΥΣ" ΤΟΥ ΓΙΩΡΓΟΥ ΖΩΗ
"ΟΙ ΠΕΙΝΑΣΜΕΝΟΙ" ΤΟΥ ΓΙΩΡΓΟΥ ΜΠΑΚΑΛΗ
"EIGHT-MINUTE DEADLINE" ΤΗΣ ΖΗΝΑΣ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ

NATURAL HIGH Fluo Kiosk with PSY TRANCE Sound System

ΡΕΜΠΕΤΙΚΗ ΣΚΗΝΗ (από 22:00)
ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ 24 - ΣΑΒΒΑΤΟ 25/5
Ρεμπέτικες κομπανίες
ΚΥΡΙΑΚΗ 26/5
ΡΕΜΠΕΤ ΑΣΚΕΡ

ΣΥΛΛΟΓΙΚΗ ΚΟΥΖΙΝΑ ΝΟΣΟΤΡΟΣ - ΕΚΘΕΣΗ ΒΙΒΛΙΩΝ - ΠΕΡΙΠΤΕΡΑ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΒΑΒΥΛΩΝΙΑ | www.bfest.gr | www.babylonia.gr

B-FEST

4ο ΑΝΤΙΕΞΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ ΦΕΣΤΙΒΑΛ ΒΑΒΥΛΩΝΙΑΣ

24 ΜΑΪΟΥ - 26 ΜΑΪΟΥ

Πανεπιστημιούπολη, Ζωγράφου, είσοδος Ούλωφ Πάλμε

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΠΡΟΒΟΛΩΝ

Παρασκευή 24 ΜΑΪΟΥ

19:00 ΝΤΟΚΙΜΑΝΤΕΡ: **«ΜΑΚΡΟΝΗΣΟΣ»** των Ηλία Γιαννακάκη, Εύη Καραμπάτσου, 109', 2008

'Το 1947, στην κορύφωση του ελληνικού εμφυλίου, ένα στρατόπεδο δημιουργείται στην Μακρόνησο, ένα ξερονήσι απέναντι από το Λαύριο, ώστε να εκτοπισθούν οι κομμουνιστές φαντάροι ή ακόμη και οι ύποπτοι αριστερής συνείδησης και να «αναμορφωθούν» ιδεολογικά ώστε να σταλούν στο μέτωπο και να πολεμήσουν στην πλευρά του εθνικού στρατού εναντίον των πρώην συντρόφων τους.'

21:00 ΜΥΘΟΠΛΑΣΙΑ: **«ΣΥΓΧΑΡΗΤΗΡΙΑ ΣΤΟΥΣ ΑΙΣΙΟΔΟΞΟΥΣ ?»** της Κωνσταντίνας Βούλγαρη, 83', 2012

ΘΑ ΑΚΟΛΟΥΘΗΣΕΙ ΣΥΖΗΤΗΣΗ ΜΕ ΤΗ ΣΚΗΝΟΘΕΤΗ

Παίζουν: Μαρία Γεωργιάδου, Δημήτρης Ξανθόπουλος, Δημήτρης Πιατάς, Θέμις Μπαζάκα, Κώστας Γανωτής, Αλέξης Χαρίσης

'Η Ηλέκτρα είναι μια 32χρονη γυναίκα που ζει στα Εξάρχεια. Έχει μεγαλώσει με ελευθερία και με ανησυχίες χάρη στους καλλιεργημένους και κοινωνικά ευαίσθητους γονείς της, βρίσκεται στον αναρχικό χώρο και ο σύντροφός της δικάζεται για τρομοκρατικές ενέργειες.'

23:00 ΝΤΟΚΙΜΑΝΤΕΡ: **«WE ARE LEGION: THE STORY OF THE HACKTIVISTS»** (Είμαστε Λεγεώνα: Η ιστορία των χακτιβιστών) του Brian Knappenberger, 93', 2012, ΗΠΑ

'Μέσα από συνεντεύξεις με άτομα που ανήκουν στην ομάδα Anonymous, κάποια από τα οποία μάλις αποφυλακίστηκαν ή περιμένουν να εκδικαστεί η υπόθεσή τους, όπως επίσης και ακαδημαϊκούς, συγγραφείς και μεγάλους «παίκτες» που συμμετείχαν σε διάφορες «επιδρομές», το ντοκιμαντέρ προβάλει την εξέλιξη όλων αυτών που συμμετείχαν σε αθώες φάρσες, μέχρι την πλήρη μεταμόρφωσή τους σε ένα παγκόσμιο κίνημα.'

Σάββατο 25 ΜΑΪΟΥ

19:00 ΤΑΙΝΙΕΣ ΜΙΚΡΟΥ/ΜΕΣΑΙΟΥ ΜΗΚΟΥΣ

«ΕΞΟΔΟΣ ΚΙΝΔΥΝΟΥ» των Degphilip & John Liakos, 8', 2013

«INTEGRITY» του Marios Amontaristos, 8', 2013

«BLINK» του Γιώργου Λογοθέτη, 10', 2013

«ΤΩΡΑ ΕΓΩ» της Άτυπης Κινηματογραφικής Συμμορίας tiiinewzfilms, 6', 2013

«CHELSEA-BARCELONA» του Αλέξανδρου Χαντζή, 15', 2012

«Η ΦΩΝΗ» του Νίκου Τσεμπερόπουλου, 13', 2012

«HUNGRY MEN» (Οι Πεινασμένοι) του Γιώργου Μπακάλη, 31', 2011

«EIGHT-MINUTE DEADLINE» των Ζίνα & Πέτρου Παπαδόπουλου, 8', 2012

«THE CAPSULE» της Αθηνάς Ραχήλ Τσαγγάρη, 35', 2012

«ΤΙΤΛΟΙ ΤΕΛΟΥΣ» του Γιώργου Ζώη, 10', 2012

ΘΑ ΑΚΟΛΟΥΘΗΣΕΙ ΣΥΖΗΤΗΣΗ ΜΕ ΤΟΥΣ ΣΚΗΝΟΘΕΤΕΣ/ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΕΣ

Σάββατο 25 ΜΑΪΟΥ

22:00 ΜΥΘΟΠΛΑΣΙΑ: **«L, ΕΓΩ ΕΙΜΑΙ»** του Μπάμπη Μακρίδη, 87', 2012

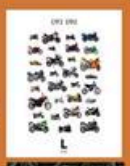

ΘΑ ΑΚΟΛΟΥΘΗΣΕΙ ΣΥΖΗΤΗΣΗ ΜΕ ΤΟΝ ΣΚΗΝΟΘΕΤΗ

Παίζουν: Άρης Σερβετάλης, Μάκης Παπαδημητρίου, Γιάννης Μποσταντζόγλου, Ελευθέριος Ματθαίου, Νότα Τσερνιάφσκι

Ένας άντρας ζει μέσα σε ένα αυτοκίνητο ενώ συναντά την οικογένειά του συγκεκριμένες μέρες και ώρες σε πάρκινγκ αυτοκινήτων. Δουλειά του είναι να μεταφέρει το καλύτερο μέλι της αγοράς στον εργοδότη του.'

24:00 ΝΤΟΚΙΜΑΝΤΕΡ: **«TPB AFK: The Pirate Bay Away from Keyboard»** (Το Pirate Bay Μακριά από το Πληκτρολόγιο) του Simon Klose, 85', 2013, Σουηδία

Ζήτω η πειρατεία! Ένα ντοκιμαντέρ περί πνευματικών ελευθεριών με θέμα τους διαπροσωπικούς θριάμβους και τις ήττες των τριών βασικών προσώπων, ιδρυτών του γνωστού The Pirate Bay, κατά της μεγαλύτερης βιομηχανίας στο γνωστό σύμπαν: Τη βιομηχανία των μέσων μαζικής ενημέρωσης.

Κυριακή 26 ΜΑΪΟΥ

19:00 ΝΤΟΚΙΜΑΝΤΕΡ: **«OJOS QUE NO VEN»** (Μάτια Που Δεν Βλέπουν) του Luis Moles, 48', 2011, Ισπανία

'Το ντοκιμαντέρ αποτελείται αποκλειστικά από συνεντεύξεις στα θύματα της ισπανικής ακροδεξιάς από το θάνατο του Φράνκο, στα τέλη του 1975, μέχρι σήμερα. Μιλάνε συγγενείς και φίλοι δολοφονημένων από το φασισμό, θύματα φασιστικών επιθέσεων και κάποιοι δημοσιογράφοι, ιστορικοί και μέλη κοινωνικών οργανώσεων.'

20:00 ΝΤΟΚΙΜΑΝΤΕΡ/ΜΥΘΟΠΛΑΣΙΑ: **«WILD AND PRECIOUS»** του Bill Mousoulis, 87', 2012

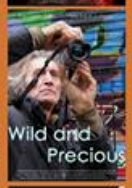

ΘΑ ΑΚΟΛΟΥΘΗΣΕΙ ΣΥΖΗΤΗΣΗ ΜΕ ΤΟΝ ΣΚΗΝΟΘΕΤΗ/ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΕΣ

Παίζουν: Alessandro Figurelli, Jennifer Levy, Emanuela Zocco

Ένας Ιταλός κινηματογραφιστής παγιδεύεται στη δίνη της Ελληνικής κοινωνικοπολιτικής κρίσης. Επιστρέφει στο Μιλάνο, όπου ζει η πρώην γυναίκα του, μόνο και μόνο για να επιστρέψει ξανά στην Αθήνα, όταν ένας Αυστραλός τηλεοπτικός παραγωγός τον προσλαμβάνει για τον αντισυμβατικό χαρακτήρα της δουλειάς του.'

22:00 ΜΥΘΟΠΛΑΣΙΑ: **«MAN AT SEA»** του Κωνσταντίνου Γιάνναρη, 92', 2011

ΘΑ ΑΚΟΛΟΥΘΗΣΕΙ ΣΥΖΗΤΗΣΗ ΜΕ ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΗ ΤΗΣ ΤΑΙΝΙΑΣ

Παίζουν: Αντώνης Καρυστινός, Θεοδώρα Τζήμου, Κωνσταντίνος Αβαρικιώτης, Κωνσταντίνος Σειραδάκης, Στάθης Παπαδόπουλος

'Μετά από τον μακροχρόνιο χωρισμό που ακολούθησε το θάνατο του γιου τους, ο Άλεξ και η Κέιτ συναντιούνται ξανά στο δεξαμενόπλοιο Sea Voyager. Την ίδια μέρα, ο Άλεξ σώζει 30 έφηβους μετανάστες που έχουν ναυαγήσει μεσοπέλαγα.'

ΟΜΙΛΙΕΣ | ΜΟΥΣΙΚΗ | ΘΕΑΤΡΟ | ΣΙΝΕΜΑ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΒΑΒΥΛΩΝΙΑ | www.bfest.gr | www.babylonia.gr

Η Κοινή Χρήση ως Εναλλακτική στην Αγορά και το Κράτος

David Bollier
Commons Strategies Group

Καθώς το νεοφιλελεύθερο όραμα για την οικονομία και τη διακυβέρνηση αρχίζει να αμφισβητείται και σε αρκετά μέρη να καταρρέει, οι άνθρωποι αναζητούν πρακτικές εναλλακτικές. Είναι πλέον ξεκάθαρο ότι δεν πρόκειται να επιστρέψουμε στην «παλαιά κανονικότητα» – και είναι δεδομένο ότι διαφορετικά συστήματα για την κάλυψη των αναγκών μας μπορούν να χρησιμοποιηθούν. Στο παρόν άρθρο θα προσπαθήσω εν συντομία να αναφερθώ στη γοητευτική δυνατότητα που προσφέρει η κοινή χρήση – μία παλιά αλλά συνάμα επίκαιρη ιδέα η οποία επανανακαλύφθηκε ως παράδειγμα για την περιγραφή πώς θα μπορούσαμε να διαχειριστούμε τους εαυτούς μας, αλλά και τους διαθέσιμους πόρους μας.

Θα ήθελα να σημειώσω εκ των προτέρων ότι η έννοια των κοινόχρηστων αγαθών δεν αποτελεί ούτε μια ολοκληρωμένη ιδεολογία αλλά ούτε και μια δημοσιοχετίστικη ανασκευή της έννοιας του «δημοσίου συμφέροντος». Είναι ένα γενικό πλαίσιο διακυβέρνησης το οποίο έχει βαθιές ρίζες στην ανθρώπινη ιστορία ως ένα σύστημα αυτοτροφοδότησης με την ευρεία έννοια και αμοιβαίας υποστήριξης. Το ερώτημα της εποχής μας είναι αν μπορεί αυτή η ιδέα να χρησιμοποιηθεί εκ νέου για να καλύψει τις ανάγκες του σημερινού κόσμου. Πιστεύω ότι η απάντηση είναι ξεκάθαρα ΝΑΙ. Οι υποστηρικτές των κοινών αγαθών έχουν αποδείξει ότι αυτό είναι εφικτό ακόμα και στις δύσκολες και αντίξοες συνθήκες.

Κάποτε επισκέφτηκα το Erakulapally, ένα μικρό χωριό δύο ώρες δυτικά του Ιντεραπάντ στην Ινδία. Πρόκειται για μια αγροτική κοινότητα φτωχών γυναικών από την κατώτερη κοινωνική κάστα της χώρας –η οποία αποκαλείται dalit– και πρόκειται για ακτήμονες

που δουλεύουν σε μεγάλα αγροκτήματα. Τα έσοδά τους επαρκούν για να έχουν ένα γεύμα την ημέρα. Όμως είχαν την ιδέα να ψάξουν και να ξαναχρησιμοποιήσουν σπόρους τους οποίους οι πρόγονοί τους χρησιμοποιούσαν για αιώνες – και μπορούσαν να αναπτυχθούν και να προσαρμοσθούν στο οικοσύστημα και στο κλίμα της Andhra Pradesh, αλλά είχαν πέσει σε αχρηστία λόγω της «πράσινης επανάστασης» τη δεκαετία του ’60.

Με τον τρόπο αυτό, οι γυναίκες αναβίωσαν τις παραδοσιακές μεθόδους καλλιέργειας και ανάπτυξαν σημαντικές και θρεπτικές σοδιές. Το αποτέλεσμα ήταν να μην έχουν ανάγκη να εργάζονται για να επιζήσουν. Ούτε να χρειάζεται να αγοράζουν γενετικά τροποποιημένους σπόρους από τις αγροτοβιοτεχνολογικές εταιρείες.

Είχαν τη δυνατότητα να καλλιεργήσουν το φαγητό τους μόνες τους και να χειραφετηθούν εκτός της οικονομίας της αγοράς, η οποία δεν πρόκειται να ικανοποιήσει τα συμφέροντά τους. Οι γυναίκες αυτού του χωριού επέτυχαν την ασφάλεια της τροφής τους χωρίς να εναποτίθενται σε εξωτερικούς ειδικούς, στην κυβέρνηση, στη μονοκαλλιέργεια, ούτε και στα συνθετικά λιπάσματα. Και αυτές ήταν γυναίκες dalit – οι φτωχότερες των φτωχών. Αυτή τη στιγμή υπάρχουν 5.000 γυναίκες σε 75 χωριά στην ευρύτερη περιοχή του Andhra Pradesh οι οποίες έχουν υιοθετήσει αυτόν τον αυτοοργανωμένο τρόπο. Μοιράζονται σπόρους και συμβουλές γεωπονίας μεταξύ τους. Ακόμα έχουν φτάσει σε επίπεδο να φτιάχνουν δικά τους video για να μορφώσει ο ένας τον άλλον.

Αυτή είναι μόνο μία από τις πολλές ιστορίες που μπορούν να ειπωθούν για την κοινή χρήση – ένα μοντέλο το οποίο βρίσκει σημαντική ανάπτυξη καθώς η νεοφιλελεύθερη οικονομία και ο στενός συνεργάτης της, τα εθνικά κράτη, αυξάνουν τις απαιτήσεις πάνω στους ανθρώπους ενώ συνάμα τους προσφέρουν όλο και λιγότερα. Η ζωή μέσα από τη διαφορετικότητα και την ουσία αυτής εμπεριέχει ποικίλους τρόπους κοινών: καλλιέργειας ή ψαρέματος… ανανεώσιμων πηγών και διαχείρισης του νερού… αστικούς χώρους και κοινοτικούς θεσμούς… βικιπέδια, ελεύθερο λογισμικό, ανοικτές εκδόσεις… εναλλακτικά νομίσματα και

εθελοντικές τράπεζες αίματος… και τέλος «συμμετοχική κατανάλωση» στη χρήση των αυτοκινήτων, των ποδηλάτων των εργαλείων, η κοινή χρήση αναπτύσσεται.

Στην πιο γενική οπτική, η κοινή χρήση αφορά τη συλλογική διαχείριση των πραγμάτων που κατέχουμε ως ανθρώπινα όντα. Σημαίνει τη διασφάλιση και προστασία τους στο διηνεκές, φροντίζοντας αυτά να περάσουν αναλλοίωτα στις επόμενες γενιές.

Το πραγματικό πρόβλημα δεν είναι ότι η συλλογική χρήση των κοινών αγαθών είναι ανέφικτη, αλλά ότι ο συμβατικός κόσμος αρνείται να το αναγνωρίσει. Παρόλο που βασικά κοινά αγαθά καλύπτουν τις καθημερινές ανάγκες περίπου 2 δισεκατομμυρίων ανθρώπων στον κόσμο, δυο από τα πιο δημοφιλή οικονομικά εγχειρίδια των ΗΠΑ –από τους Samuelson & Nordhaus και Stiglitz & Walsh– στην κυριολεξία αγνοούν επιδεικτικά τα κοινά ως ένα βιώσιμο μοντέλο παροχής και φροντίδας. (Η κοινόχρηστη πρόσοδος, θα ήθελα να προσθέσω, δεν αφορά μόνο στη βασική επιβίωση αλλά και στις γενικότερες ανάγκες των νοικοκυριών σε αντίθεση με τη μεγέθυνση της αγοραίας συναλλαγής).

Οι δομές παροχής που στηρίζονται στην κοινή χρήση συνήθως είναι αόρατες, κυρίως γιατί υπάρχουν εκτός του κράτους και της αγοράς – γι’ αυτό και δεν θεωρούνται ως πρακτικές και εφαρμόσιμες. Τα κοινόχρηστα αγαθά είναι επίσης αόρατα ακριβώς γιατί δεν έχουν να κάνουν καθόλου με ιδιοκτησιακά δικαιώματα, με τις αγορές ή τη γεωπολιτική δύναμη. Παρόλα αυτά, ως τάση, τα κοινόχρηστα αγαθά αποτελούν μια ιδιαίτερα σημαντική μέθοδο να αντιμετωπισθούν οι ανάγκες των ανθρώπων με τρόπο που να είναι δίκαιος, αειφόρος και με σεβασμό προς τον πλανήτη. Χρησιμοποιούν άμεση δράση, εφευρετικότητα του «κάντο μόνος σου» για να ξεπερασθούν οι παθολογίες της ελεύθερης αγοράς.

Πιστεύω ότι η πρόκληση των καιρών μας είναι να εστιάσουμε στην αναγκαιότητα των κοινόχρηστων αγαθών – και στη συνέχεια να βρούμε νέους τρόπους να τα υποστηρίξουμε αλλά και να τα προστατεύσουμε, ειδικά τώρα που οι δυνάμεις της αγοράς συνειδητοποιούν ότι το παράδειγμα των κοινόχρηστων αγαθών όχι

απλά την «ανταγωνίζεται» αλλά ότι την προσπερνά αυτοθεσμίζοντας μια άλλη σχέση.

1. Τα κοινόχρηστα αγαθά ως παράδειγμα

Ως βασική συνθήκη, τα κοινόχρηστα αγαθά αποτελούν έναν κώδικα ηθικής – έναν τρόπο του να είσαι άνθρωπος ο οποίος πηγαίνει πολύ πιο πέρα από τον άνθρωπο του οικονομισμού, αυτό το ιδιοτελές, ορθολογιστικό, ιδανικό της μεγιστοποίησης της αξίας χρήσης της ανθρώπινης ύπαρξης το οποίο οι οικονομολόγοι και οι πολιτικοί λένε πως είμαστε. Τα κοινόχρηστα αγαθά θεωρούν ότι οι άνθρωποι είναι πολύ πιο πολύπλοκοι και συνεργατικοί και ένα ποιοτικότερο σύνολο της ανθρώπινης συμπεριφοράς μπορεί να σχεδιασθεί μέσα στους θεσμούς μας. Τα κοινόχρηστα αγαθά υποστηρίζουν ότι υπάρχει ένας σημαντικός ρόλος στην αυτοδιεύθυνση, η οποία όχι μόνο προκαλεί αλλά και συμπληρώνει υποκαθιστώντας την τυπική θεσμική διακυβέρνηση.

Όποιος ακούσει τους περισσότερους οικονομολόγους να μιλάνε για τα κοινόχρηστα αγαθά, αναφέρονται σαν αν είναι τραγωδία. Το κλασικό παράδειγμα που επικαλούνται είναι: Εάν υπάρχει ένα κοινό βοσκοτόπι στο οποίο αρκετοί βοσκοί μπορούν να βοσκούν το κοπάδι τους, κανένα τους δεν θα έχει ένα λογικό κίνητρο λελογισμένης ανάπτυξης – με αποτέλεσμα να βάζουν όσο το δυνατόν μεγαλύτερο κοπάδι με στόχο το προσωπικό τους κέρδος. Συμπέρασμα ότι το βοσκοτόπι θα εξαντληθεί και θα καταστραφεί: μία «τραγωδία»

Αυτό το δόγμα έχει επικρατήσει στον κοινό νου αλλά και στους οικονομολόγους από το 1968, όταν ο βιολόγος Garret Hardin έγραψε το περίφημο άρθρο με τίτλο «Η τραγωδία των κοινών». Ισχυρίσθηκε ότι ο μόνος τρόπος να αποτρέψουμε την «τραγωδία» είναι μέσα από το καθεστώς των ιδιωτικών ιδιοκτησιακών δικαιωμάτων και των αγορών. Τα ιδιωτικά ιδιοκτησιακά δικαιώματα συνεπώς θεωρούνται ως τα μόνα τα οποία μπορούν να δημιουργήσουν το αίσθημα υπευθυνότητας.

Το μόνο πρόβλημα είναι ότι βασικά ο Hardin δεν περιέγραφε την

κοινόχρηστη χρήση. Περιέγραψε στην ουσία ένα σενάριο στο οποίο δεν υπήρχαν σύνορα στο συγκεκριμένο λιβάδι, ούτε κανόνες διαχείρισής του και καμία κοινότητα χρηστών αυτού. *Αλλά αυτό δεν αποτελεί κοινόχρηστη χρήση.* Αντίθετα αυτό είναι ένα ασύδοτο καθεστώς χρήσης ελεύθερο προς όλους. Η κοινή χρήση έχει σύνορα, κανόνες, έλεγχο της χρήσης, τιμωρία των καταπατητών και των τζαμπατζήδων και κοινωνικές θεσμίσεις. Η κοινή χρήση απαιτεί ότι υπάρχει μια κοινότητα η οποία θέλει να διαχειρισθεί και να γίνει ο θεματοφύλακας του συγκεκριμένου πόρου. Αυτή η παρερμηνεία του Hardin έχει καρφωθεί στην κοινή αντίληψη και έχει ως αποτέλεσμα να θεωρείται τις τελευταίες δυο γενιές η μέθοδος της κοινής χρήσης ως αποτυχημένο παράδειγμα διαχείρισης.

Η καθηγήτρια Elinor Ostrom του Πανεπιστημίου της Ιντιάνα –απεβίωσε το 2012– η οποία κέρδισε το βραβείο Νόμπελ στα οικονομικά για την καριέρα της, έδειξε ότι η κοινή χρήση είναι εξολοκλήρου πρακτικά εφαρμόσιμη και αειφόρα. Της πήρε αρκετά χρόνια επίπονη έρευνας πεδίου και καινοτόμου θεωρίας, αλλά στο σημαντικό βιβλίο της του 1990 *Governing the Commons* (Διαχειρίζοντας τα Κοινά) η Ostrom προσδιόρισε κάποιες βασικές αρχές για την επιτυχημένη κοινή χρήση. Αυτή και αρκετοί συνάδελφοί της κατέδειξαν εκατοντάδες παραδείγματα εμπειρικών μελετών στα οποία οι άνθρωποι κατάφεραν με επιτυχία να διαχειριστούν τη γη, το νερό, το δάσος και την αλιεία μέσω της κοινή χρήσης.

Εν τω μεταξύ, για πάνω από δέκα χρόνια, ένα δυναμικό κίνημα για την κοινή χρήση έχει εμφανιστεί διεθνώς. Εξαπλώνεται αλλά είναι πολύ χαλαρά οργανωμένο και προσπαθεί να δημοσιοποιήσει την εφικτότητα των κοινών χρήσεων ως εναλλακτική μορφή. Είναι επίσης προσηλωμένο να αναπτύξει τη ρητορική για την κοινή χρήση ούτως ώστε οι απανταχού υποστηρικτές της κοινόχρηστης χρήσης να αρχίσουν να προβάλλουν τη δική τους ατζέντα και τον πολιτικό λόγο. Το κίνημα για την κοινή χρήση δεν είναι συνεπώς μια ιδεολογία, αλλά ένα σύνολο κοινωνικών πρακτικών οι οποίες βρίσκουν εντός του κινήματος έναν «κοινόχρηστο» χώρο έκφρασης

και ανταλλαγής απόψεων. Η έννοια της κοινής χρήσης δεν έχει μόνο δικαιώματα και δεν στέκεται μόνο σε αυτά αλλά έχει και υποχρεώσεις τις οποίες πρέπει να λάβει κανείς υπόψη του σοβαρά.

2. Τα οικονομικά και η κοινή χρήση

Θα ήθελα να επισημάνω αρχικά ότι η κοινή χρήση δεν αποτελεί από μόνη της πόρο. Είναι πόρος στο βαθμό που μια συλλογική κοινότητα καθώς και οι κοινωνικές αξίες αυτής, οι κανόνες και οι νόρμες συντελούν στη διαχείριση αυτού του πόρου. Είναι ένα ολοκληρωμένο – ενιαίο πακέτο. Μπορείτε να το αποκαλέσετε ως Κοινωνικο-οικονομικο-βιοφυσικό πακέτο – όπως ένα ψάρι σε μια λιμνούλα και η υδρόβια χλωρίδα: Όλα είναι μαζί.

Ίσως αυτή να είναι και η εξήγηση που τα συμβατικά οικονομικά αδυνατούν να κατανοήσουν την έννοια της κοινόχρηστης χρήσης. Δεν μπορούν να αντιληφθούν πως η κοινότητα μπορεί να γίνει το πλαίσιο αναφοράς. Η κοινόχρηστη χρήση προσβλέπει στο σύνολο και θεωρεί το άτομο και τη συλλογικότητα ως κάτι συμβιωτικό και αλληλοϋποστηριζόμενο.

Στη βάση των κοινών βρίσκεται η *προσωπική εμπειρία και η ταυτότητα*. Οι υποστηρικτές των κοινών αγαπούν και χρειάζονται τους πόρους τους, ή τουλάχιστον εξαρτιούνται από αυτούς – γι' αυτό έχουν σημαντικά κίνητρα να δράσουν ως συνεπείς φροντιστές και υπερασπιστές αυτών. Έχουν συναισθηματικούς και υποκειμενικούς δεσμούς με αυτούς του «πόρους» που φροντίζουν και χρησιμοποιούν μαζί με τους υπόλοιπους συντρόφους τους. Αναπτύσσουν σχέσεις και τυπικά και έθιμα τα οποία αποτελούν μέρος αυτής της κουλτούρας.

Ίσως γι’ αυτό η κοινή χρήση είναι τόσο ανατρεπτική: Ζητάει από εμάς να διασκευάσουμε έναν πλουσιότερο ορισμό της αξίας από αυτόν της αγοράς. Τα οικονομικά όπως κατανοούνται με τον παραδοσιακό τρόπο εστιάζουν στην «κατασκευή πλούτου» και στην «ελαχιστοποίηση της σπάνης». Στην ουσία όμως η οικονομία ενδιαφέρεται μόνο για τον πλούτο στον οποίο υπάρχει εμφανής η αξία αυτού, ενισχύοντας τα ιδιοκτησιακά δικαιώματα και φυσικά με ό,τι μπορεί να συναλλαχτεί στην αγορά. Υποτίθεται ότι όσο περισσότερο από αυτόν τον πλούτο δημιουργούμε, τόσο περισσότερο χαρούμενοι γινόμαστε.

Το βασικό πρόβλημα με αυτήν την κυρίαρχη οικονομική αφήγηση είναι ότι δεν έχει κάτι να πει για οτιδήποτε άλλο δεν παράγει υπεραξία. Για παράδειγμα, πόσο αποτιμάται η αξία της γήινης ατμόσφαιρας; Το ανθρώπινο γονιδίωμα; Ο υδροφόρος ορίζοντας; Η κληρονομιά της επιστημονικής γνώσης και κουλτούρας; Τα πάρκα και οι ανοικτοί χώροι; Το internet; Οι γειτονιές μας; Οι σχέσεις μας με τη φύση αλλά και με τους άλλους;

3. Περιφράξεις και κοινή χρήση

Μου έρχεται στον νου αυτό που αποκαλώ ως *τραγωδία της αγοράς*, που συχνά αποκαλείται ως αγοραία περίφραξη. Κατά μήκος των αιώνων, αλλά κυρίως τον 19^{ο} αιώνα, η αγγλική αριστοκρατία σε συνεργασία με το κοινοβούλιο ιδιωτικοποίησε τα κοινά της Αγγλίας. Τα κοινά διαλύθηκαν σε επιμέρους μικρότερα μέρη και ιδιωτικοποιήθηκαν. Η περίφραξη ήταν ο τρόπος ώστε οι γαιοκτήμονες να βγάλουν περισσότερα χρήματα και να αυξήσουν την πολιτική και οικονομική τους επιρροή.

Το μη αναγνωρίσιμο σκάνδαλο των καιρών μας είναι η μεγάλης έκτασης ιδιωτικοποίηση και η κατάχρηση δεκάδων πόρων οι οποίοι συλλογικά μας ανήκουν. Σήμερα το κίνημα των περιφράξεων των

δημόσιων χώρων είναι μια επανάληψη του αγγλικού παρελθόντος. Ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα: Οι διεθνείς επενδυτές και οι εθνικές κυβερνήσεις αγοράζουν σε μαζική κλίμακα φάρμες και δάση στην Αφρική, Ασία και στη Λατινική Αμερική σε εξωφρενικά χαμηλές τιμές. Άνθρωποι που είχαν μεγαλώσει και καλλιεργούσαν για γενιές εκδιώκονται από τη γη τους, με στόχο οι μεγάλες πολυεθνικές να τα υφαρπάξουν. Ο βασικός στόχος είναι να διασφαλιστεί το γεωπολιτικό πλεονέκτημα, να πουλήσουν τρόφιμα στις παγκόσμιες αγορές ή απλά να κερδοσκοπήσουν.

Μπορείτε να φανταστείτε τι συμβαίνει στα εκατομμύρια των ανθρώπων που ξαφνικά δεν μπορούν να επιβιώσουν γιατί η κοινόχρηστη περιοχή τους περιφράχτηκε; Γίνονται χαρακτήρες νουβέλας του Κάρολου Ντίκενς. Αναγκάζονται να έρθουν στις πόλεις για να επιζήσουν και καταλήγουν να γίνουν ζητιάνοι, αλκοολικοί και μισθωτοί σκλάβοι. Τα νέα αναφέρουν για επιδρομές Σομαλών πειρατών, αλλά σπάνια σχολιάζουν ότι οι περισσότεροι από αυτούς κάποτε ήταν ψαράδες πριν οι ξένες αλιευτικές εταιρείες καταστρέψουν τον ιχθυοπαραγωγικό τους πλούτο.

Οι αγορές ανέκαθεν αντιμετώπιζαν τη Φύση ως κάτι το οποίο δεν έχει ζωή ή αξιοπρέπεια σε σημείο ανησυχητικό. Οι εταιρείες βιοτεχνολογίας και τα πανεπιστήμια κατέχουν το ένα πέμπτο των ανθρωπίνων γονιδιωμάτων. Η εταιρεία βιοτεχνολογίας Myriad Genetics του Salt Lake διεκδικεί μια πατέντα για το «ευπαθές γονίδιο του καρκίνου του στήθους» το οποίο εγγυάται το μονοπώλιο ελέγχου πάνω στον συγκεκριμένο τύπο ερευνών και αποθαρρύνει τους επιστήμονες από την έρευνα για τις γενετικές βάσεις του καρκίνου του στήθους.

Οι περιφράξεις ακολουθούν το ίδιο πλαίσιο: Η Monsanto χρησιμοποιεί γενετικά τροποποιημένους σπόρους με στόχο την αντικατάσταση των φυσικών σπόρων. Η Microsoft έχει χρησιμοποιήσει τα Windows για να απαξιώσουν και να περιορίσουν την χρήση άλλων λειτουργικών συστημάτων. Και τέλος οι πολυεθνικές εταιρείες εμφιάλωσης έχουν αντικαταστήσει με το εμφιαλωμένο νερό το νερό της δημόσιας ύδρευσης.

Σήμερα σχεδόν τα πάντα μπορούν να ιδιωτικοποιηθούν και να γίνουν εμπόρευμα. Οι μαθηματικοί αλγόριθμοι μπορούν πλέον να αποτελούν ιδιοκτησία εφόσον εμπεριέχονται σε προγράμματα software και να θεωρούνται εμπορικό συστατικό. Τα McDonald's διεκδικούν ως εμπορική ονομασία το πρόθεμα «Mc» ώστε πλέον δεν μπορεί κανείς να ονομάσει το restaurant του ως McSushi ή McVegan ή ένα ξενοδοχείο ως McSleep.

Προσπάθησα πολύ σύντομα να αναφερθώ σχετικά με τις περιφράξεις οι οποίες λαμβάνουν χώρα σήμερα, και η μακρά λίστα περιλαμβάνει: την ατμόσφαιρα, τους ωκεανούς, τα γονίδια, τη δημόσια έρευνα, τους δημόσιους χώρους στις πόλεις, τους δημόσιους αυτοκινητόδρομους και τα αεροδρόμια τα οποία εκχωρούνται και γίνονται ιδιωτική περιουσία, τα εσωτερικά ύδατα και πολλά άλλα ακόμα.

Η αγοραία περίφραξη αφορά την απαλλοτρίωση. Είναι μια διαδικασία κατά την οποία οι δυνατοί μετατρέπουν έναν κοινοτικό πόρο σε ένα εμπορευματικό προϊόν το οποίο μπορεί να έρθει στην ιδιωτική κατοχή και να πουληθεί εντός της αγοράς. Η περίφραξη επιθετικά αφαιρεί κοινούς πόρους από το πλαίσιο της εντοπιότητας για να το κάνει ένα αγοραίο αντικείμενο για ιδιωτική κερδοφορία.

Οι περιφράξεις διαλύουν τις κοινωνικές σχέσεις και τις πολιτισμικές παραδόσεις καθώς χάνεται το αίσθημα της κοινότητας που προϋπήρχε. Απαιτούν και επιβάλλουν τον ακραίο ατομικισμό, τη μετατροπή των πολιτών σε καταναλωτές και διευρύνουν την κοινωνική ανισότητα. Το χρήμα γίνεται ο μοχλός για την κοινωνική καταξίωση και συμμετοχή σε αυτού του τύπου τις κοινωνίες. Η διαδικασία αυτή γενικά αποκαλείται ως «ανάπτυξη».

4. Η αξιακή πρόταση της κοινόχρηστης χρήσης

Εφόσον η αγορά και το κράτος αποτελούν μηχανές περίφραξης, τότε τι μπορούμε να κάνουμε; Πιστεύω ότι θα πρέπει να

ξεκινήσουμε αναγνωρίζοντας την αξιακή πρόταση της κοινόχρηστης χρήσης και μετά να δημιουργήσουμε νέα συστήματα –νομικά, τεχνολογικά, κοινωνικά– για να προστατεύσουμε την ακεραιότητά της.

Μπορούμε να πάρουμε κατευθύνσεις από την εμπειρία των Άγγλων υποστηριχτών των κοινών. Συνήθιζαν να «προασπίζουν τα όρια» κάθε χρόνο. Ήταν ένα κοινοτικός περίπατος γύρω από την περίμετρο των κοινών για να προσδιορισθούν αν υπάρχουν καταπατήσεις και περιφράξεις, τις οποίες και κατέστρεφαν. Η προάσπισή τους ήταν μια κοινοτική γιορτή –μια σύναξη με αιτία– η οποία βοηθούσε τους συμμετέχοντες στα κοινά να διατηρήσουν την ακεραιότητα των κοινών πόρων και τις κοινωνικές τους σχέσεις.

Πιστεύω ότι είναι μια στρατηγική και συνάμα παράδοση την οποία χρειάζεται να αναβιώσουμε. Παρόλα αυτά, υπάρχουν ακόμα μερικά μοντέρνα πεδία για την «προάσπιση των ορίων», όπως για παράδειγμα η Γενική Άδεια Δημόσιας Χρήσης (GPL) για το ελεύθερο λογισμικό, το οποίο διασφαλίζει τα όρια της κοινής παραγωγής του λογισμικού κώδικα. Παραμένει διαθέσιμο προς όλους. Σε ένα άλλο αλλά διαφορετικό και πιο περιορισμένο εύρος, το ίδιο ισχύει και για τις άδειες Creative Commons. Η γενική οδηγία είναι: «Αυτό που δημιουργήθηκε μέσα στα κοινά πρέπει να παραμένει μέσα στα κοινά – εκτός αν η κοινότητα αποφασίσει κάτι το διαφορετικό».

Η κοινόχρηστη χρήση μάς δίνει ένα λεξιλόγιο για να ονειρευτούμε ένα διαφορετικό μέλλον. Μας επιτρέπει να αναπτύξουμε μια πλουσιότερη ποιοτικά αφήγηση σχετικά με την αξία από αυτή που επιβάλλεται από τη νεοφιλελεύθερη οικονομία και πολιτική. Μας βοηθάει να κάνουμε αυτό που η αγορά/κράτος δεν μπορούν – να διατηρήσουμε τα σημαντικά μέρη της φύσης, της κουλτούρας και της κοινότητας αναλλοτρίωτα και να καλλιεργήσουμε μια ηθική αυτάρκειας.

Τα κοινά μάς βοηθάνε να καταλάβουμε ότι είμαστε πολύ πιο πλούσιοι από όσο νομίζουμε. Απλά ο κοινός μας πλούτος δεν

είναι ούτε ένα ιδιωτικό αγαθό ούτε τα χρήματα. Είναι ο *κοινωνικός πλούτος που δημιουργούμε* και βρίσκεται εντός των διακριτών κοινοτικών ενδιαφερόντων που λειτουργούν ως φροντιστές αυτού του πλούτου. Συνεπώς αυτός ο πλούτος δεν μπορεί ούτε να αγορασθεί ούτε να πωληθεί σαν ένα προϊόν. Επιπρόσθετα, αυτός ο πλούτος θα εξαφανιστεί εκτός αν η ακεραιότητα των κοινών προστατεύεται και παραμένει παραγωγική.

Τελικά τα κοινά μάς επιτρέπουν να σχεδιάσουμε ένα δικαιότερο, πιο διαρκές όραμα για την ανθρώπινη ανάπτυξη από αυτό που προτείνει η αγορά και το κράτος. Επιτρέψτε μου να αναφέρω μερικά παραδείγματα.

Ο Rajendra Singh, ιδρυτής της Young India Association, βοήθησε στην αποκατάσταση αρκετών ποταμών στο Rajasthan που είχαν στερέψει από την υπεράντληση. Χρησιμοποιώντας κάποια σχεδόν ξεχασμένη αυτόχθονη ινδική γνώση σχετικά με την υδρολογία και τα μικρά φράγματα –και πείθοντας την κοινότητα να αντιμετωπίσει τα εσωτερικά ύδατα και τους ποταμούς σαν ιερούς πόρους που ανήκουν στην κοινοτική φροντίδα και αφορούν όλους– πέντε ξεραμένοι ποταμοί αποκαταστάθηκαν και τα υπόγεια ύδατα ανέβηκαν περίπου έξι μέτρα – χωρίς την συμμετοχή ειδικών ή της κυβέρνησης. Οι άνθρωποι που είχαν εγκαταλείψει την περιοχή επέστρεψαν πίσω για να καλλιεργήσουν και να δουλέψουν ξανά.

Οι αστικοί κήποι αποτελούν ένα αναπτυσσόμενο μοντέλο κοινόχρηστης χρήσης σε αρκετές πόλεις, καθώς και οι συνεργατικοί χώροι και οι προσπάθειες συστέγασης. Η καινοτομία του *«συμμετοχικού προϋπολογισμού»*, η οποία ξεκίνησε από την πόλη του Πόρτο Αλέγκρε στην Βραζιλία, υιοθετήθηκε από αρκετές πόλεις. Ο δήμαρχος του Σαν Φρανσίσκο διόρισε μια επιτροπή για τη «συμμετοχική οικονομία» για να διερευνήσει τις δυνατότητες της συμμετοχικής κατανάλωσης.

Ίσως το πιο δυναμικό παράδειγμα είναι το internet, το οποίο εμπεριέχει έναν κολοσσιαίων διαστάσεων αριθμό εγχειρημάτων κοινόχρηστης χρήσης. Η παροχή ενός συστήματος χαμηλού κόστους για την κοινωνική επικοινωνία σε παγκόσμιο επίπεδο επιτρέπει

τη δημιουργία ψηφιακών κοινοτήτων για να μειώσουν τα υπερβολικά λειτουργικά κόστη που σχετίζονται με τις συμβατικές αγορές. Κοινότητες εμπιστοσύνης και αμοιβαιότητας μπορούν να δημιουργήσουν αξία πολύ πιο αποτελεσματικά και αποδοτικά σε σχέση με τις παραδοσιακές αγορές που απαιτούν αρκετά επίπεδα ακριβών λειτουργικών (γραφειοκρατία, δικηγόρους, στρατολόγους, marketing, κ.ο.κ.).

Ο καθηγητής νομικών του Harvard Yochai Benkler αποκαλεί αυτό το φαινόμενο ως «κοινόχρηστη βάση ομήλικης παραγωγής». Με αυτό εννοεί συστήματα τα οποία είναι συνεργατικά, μη ιδιοκτησιακά και τα οποία βασίζονται στην «διαμερισμένη κατανομή πόρων και προσόδων μεταξύ ευρέως διανεμημένων, χαλαρά δομημένων ατόμων που συνεργάζονται μεταξύ τους».

Η *κοινωνικά παραγόμενη αξία* αν και πάντοτε υπήρχε, δεν ήταν πολιτισμικά ορατή πολλές φορές ή τόσο καλά οργανωμένη. Η συμβατικά οικονομική θεωρία δεν την «βλέπει» διότι σε αυτή δεν υπάρχουν οι αγοραίες τιμές. Αλλά η κοινόχρηστη χρήση αναδεικνύει ότι δεν χρειάζονται αγορές ή κυβερνήσεις για να δημιουργηθεί το οτιδήποτε το οποίο έχει σημαντική αξία. Η κοινόχρηστη χρήση είναι στην ουσία *μια τελείως διαφορετική πρόταση αξίας,* η οποία είναι επικεντρωμένη στην παραγωγή του αόρατου, κοινωνικά ενταγμένου κοινόχρηστου πλούτου.

Αυτή είναι μια πολύ σημαντική καινοτομία – όχι μια μοδάτη τεχνολογική ή προϊοντική, αλλά κοινωνιο-οικονομικής διοικητικής υφής και παγκοσμιότητας. Ένας νεο-παλιός τρόπος παραγωγής της αξίας.

Το βεστιάριο της κοινόχρηστης χρήσης είναι πλέον τόσο μεγάλο και πολύμορφο και στο οποίο ήδη υπάρχουν εξειδικευμένοι κοινόχρηστοι τομείς για τη γνώση, την κουλτούρα και τη δημιουργικότητα. Ας σκεφτούμε τα εκατομμύρια των δεδομένων στη βικιπέδια σε πάνω από 285 γλώσσες. Τα πάνω από 8.000 ανοικτής πρόσβασης ακαδημαϊκά δελτία τα οποία υπερτερούν έναντι των ακριβών εμπορικών εκδόσεων. Το κίνημα των Ανοικτών Εκπαιδευτικών Πόρων το οποίο ξεκίνησε από το Μ.Ι.Τ. Τα

εκατοντάδες εκατομμύρια διαδικτυακών κειμένων, video και μουσικών έργων τα οποία χρησιμοποιούν άδειες Creative Commons για να διευκολύνουν τη διανομή. Η μεγάλη ελεύθερη και ανοικτή πρόσβαση στο λογισμικό, μια κοινότητα που είναι η βάση για ποικίλο και πλούσιο μέρος πέραν του συμβατικού εμπορικού.

Η κοινόχρηστη χρήση των φυσικών πόρων μπορεί εξίσου να είναι το ίδιο παραγωγική, παρόλο που σχετίζεται με δεδομένους και όχι ανεξάντλητους πόρους. Υπάρχουν όλων των ειδών επιτυχημένες προσπάθειες κοινόχρηστης χρήσης για τη διαχείριση των αλιευμάτων των δασών και άρδευσης. Για παράδειγμα, τα *acequias νερού στο Νέο Μεξικό*, ή *τα ejidos* στο Μεξικό. Η γη των αυτοχθόνων Αμερικάνων και η ιερή σχέση τους με τη φύση.

Η κοινόχρηστη χρήση αποτελεί τρανό παράδειγμα των αστικών κήπων, του κινήματος αργοφαγείας, της κοινοτικά υποστηριζόμενης αγροτοκαλλιέργειας και του κινήματος Transition Town ανάμεσα στα άλλα.

Αυτές οι οργανωτικές δομές γενούν μια διαφορετική αξία μεταξύ τους. Οι δομές βασικών βιοτικών πόρων δρουν διαφορετικά από τις ψηφιακές. Οι αυτοαποκαλούμενες οικονομίες του δώρου, όπως οι τράπεζες αίματος, οι ακαδημαϊκοί κύκλοι και Couchsurfing διαφέρουν από τους κοινοτικούς κήπους και τις δημόσιες πλατείες.

Αυτό που όλες οι εκφάνσεις της κοινόχρηστης χρήσης έχουν ως κάτι σταθερό ανάμεσά τους είναι η δυνατότητα να διαχειρίζονται κοινούς πόρους με τη συμμετοχή και τον συνυπολογισμό. Ανασκευάζουν τον κοινωνικό ιστό με τέτοιον τρόπο, και πιστεύω ότι κάτι ανάλογο ούτε η αγορά ούτε το κράτος είναι ικανά να πράξουν. Η κοινόχρηστη χρήση έχει θεραπευτική λογική.

Φαντάζει θεμιτό κάποιος να θέλει να αγνοεί όλες αυτές τις εστίες καινοτομίας ως μικρές και περιθωριακές – στην ουσία είναι τοπικά μοντέλα που αρχίζουν να εξαπλώνονται και να ομοσπονδοποιούνται. Αναπτύσσονται σε ευρεία κλίμακα ανάλογα με τον τύπο των πόρων και της κοινωνικής συνεργασίας που είναι

εφικτή.

Σαν ένα σύστημα διακυβέρνησης, τα κοινά προσφέρουν πολλές κριτικές δυνατότητες οι οποίες λείπουν από το νεοφιλελεύθερο κράτος και το αγοραίο σύστημα. Αυτές περιλαμβάνουν τη δυνατότητα:

- Να ενδυναμώνουν τον κόσμο να πάρει στα χέρια του τους πόρους που χρειάζεται.
- Να βάζουν και να πιέζουν για βιώσιμα όρια στις αγορές.
- Να εσωτερικεύουν όσες «εξωγενείς» αναγκαιότητες χρειάζονται σε σχέση με αυτό που οι αγορές επιβάλλουν.
- Να διακηρύττουν ότι συγκεκριμένοι πόροι θα πρέπει να παραμείνουν αναλλοτρίωτοι από την αγορά.
- Να μειώσουν την ανισότητα και την ανασφάλεια.
- Να επανακτήσουν τη σχέση ανάμεσα στη φύση και στους ανθρώπους.
- Να παρέχουν ένα νέο πλαίσιο «ανάπτυξης».

Δεν θα παραλείψω να αναφέρω ότι τα κοινά δεν αποτελούν πανάκεια. Τέτοιες προσπάθειες συνήθως αποτυγχάνουν λόγω κακής ηγεσίας ή ακατάλληλης οργανωτικής δομής. Υπάρχουν αρκετές διαφωνίες και διαμάχες ανάμεσα στους συμμετέχοντες. Ακόμα μαθαίνουμε πώς να θεωρητικοποιούμε τον τρόπο διακυβέρνησης των κοινών και πώς να τον υποστηρίξουμε, ειδικά σε μεγάλη κλίμακα. Τα κοινά ίσως να αποτελούν τη μαγική σφαίρα που μας επιτρέπει να αποδράσουμε από τις παθογένειες των ανθρώπινων θεσμών, της εξουσίας και της ιστορίας.

Ανεξάρτητα πάντως τα κοινά προσφέρουν ένα ελπιδοφόρο μονοπάτι γιατί δίνουν στους συμμετέχοντες τη δυνατότητα μιας μετρήσιμης αυτονομίας και ελέγχου πάνω στις ζωές και τους πόρους. Βοηθάνε στην απαγκίστρωσή τους από τις ανθυγιεινές εξαρτήσεις των ευμετάβλητων και ληστρικών αγορών. Δίνουν τη δυνατότητα μεγαλύτερης αυτάρκειας, ασφάλειας και επιτρέπουν την απόδραση από αναξιοπρεπείς αγοραίες – φιλάνθρωπες πρακτικές.

5. Η κοινόχρηστη χρήση ως διεθνές κίνημα

Θα τελειώσω σημειώνοντας ότι υπάρχει ένα διεθνές κίνημα που τώρα ανθίζει και θεωρεί την κοινόχρηστη χρήση ως ένα όραμα και ένα πλαίσιο για την αναδιάρθρωση της πολιτικής κουλτούρας και της καθημερινής ζωής. Αρκετό από αυτό βρίσκεται στην Ευρώπη –Ιταλία και Γερμανία είναι δυο χώρες με πολύ έντονο ενδιαφέρον για τα κοινά αγαθά– αλλά το κίνημα συσπειρώνει αρκετό κόσμο και στον παγκόσμιο νότο. Αυτό περιλαμβάνει και τα κινήματα των αυτοχθόνων, τους ακτήμονες αγρότες του Via Campesino, το Παγκόσμιο Κοινωνικό Φόρουμ και εκπροσώπους από τον αναπτυσσόμενο κόσμο.

Στην Βολιβία ξαναγράφτηκε το σύνταγμα ώστε να δώσει στη Μητέρα Φύση σαφή νομικά δικαιώματα αντιπροσώπευσης στο δικαστήριο και ο πρόεδρος Έβο Μοράλες καλεί τα Ηνωμένα Έθνη να δημιουργήσουν μια συνθήκη με αντίστοιχο περιεχόμενο. Η Βραζιλία είναι το πρώτο έθνος με «ελεύθερη κουλτούρα». Υπάρχει επίσης ένας αυξανόμενος αριθμός «διεθνικών φυλών» από ανθρώπους που συμμετέχουν στα κοινά και μοιράζονται την ίδια προσήλωση στη συμμετοχή, την ένταξη, τη δικαιοσύνη, την καινοτομία που ξεκινά από τη βάση και που εξίσου λογοδοτούν. Αυτές οι ομάδες περιλαμβάνουν:

- Το κίνημα Αλληλέγγυας Οικονομίας
- Το κίνημα Transition Town
- Ακτιβιστές εναλλακτικής παγκοσμιοποίησης
- Ακτιβιστές για το νερό
- Το κίνημα των ακτημόνων εργατών / Via Campesino
- Το ελεύθερο λογισμικό
- Τους χρήστες του Creative Commons
- Τους βικιπέδιανς
- Τις εκδόσεις ανοικτής πρόσβασης
- Το κίνημα των Ανοικτών Εκπαιδευτικών Πόρων
- Τα κόμματα των πειρατών
- Το κίνημα Occupy

Σε καμία περίπτωση οι ομάδες αυτές δεν αποτελούν ένα συνεπές

ενωμένο μέτωπο. Είναι υπερβολικά εκλεκτικές. Αλλά δείχνουν ένα μεγάλο βαθμό ενεργητικότητας και καινοτομίας και αρχίζουν να τα βρίσκουν μεταξύ τους. Αυτή η πρώιμη ομοσπονδία προσπαθειών δείχνει την αρχή ενός παγκόσμιου κινήματος, ενός χαλαρού οργανωμένου κινήματος των κινημάτων.

Πιστεύω ότι τα κοινά θα γίνουν το εστιακό πεδίο για όλη αυτήν την ενέργεια γιατί προσφέρουν αρκετά πλεονεκτήματα.

Πρώτον, η κοινόχρηστη χρήση ως μέθοδος δεν είναι κάτι το άκαμπτο, ούτε ολοκληρωτική ιδεολογία αλλά περισσότερο μια *κοσμοθεωρία και ευαισθησία* με οικουμενικό πνεύμα και ανάλυση. Είναι ανοικτή και προσβάσιμη σε διαφορετικές κουλτούρες και κοινωνίες.

Δεύτερον, η κοινόχρηστη χρήση έχει μια *σεβάσμια νόμιμη ιστορία* η οποία πηγαίνει πίσω μέχρι τη Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία και τη Μάγκνα Κάρτα ενώ αποτελεί συνοδευτικό της Κάρτας του Φόρεστ. Η ιστορία αυτή αποτελεί πηγή εκπαίδευσης, αξιοπιστίας και μοντέλο για νομική καινοτομία στο σήμερα.

Τρίτον, τα κοινά αποτελούν ένα σοβαρό *διανοητικό πλαίσιο και μια συζήτηση* που μας επιτρέπει να κριτικάρουμε την κουλτούρα της αγοράς και να ισχυροποιήσουμε την συνεργασία και την κοινότητα.

Τέταρτον, τα κοινά περιλαμβάνουν ένα πλούσιο εύρος επιτυχημένων *λειτουργικών μοντέλων* για τον εφοδιασμό και την ενδυνάμωση όσων ανταγωνίζονται την Αγορά και το Κράτος.

Και τέλος, τα κοινά μας προσκαλούν να βγάλουμε όλη μας την φαντασία και την ανθρωπιά μας για να λύσουμε τα σημαντικά κοινωνικά προβλήματα, μας ζητάνε να είμαστε κάτι παραπάνω από καταναλωτές και ψηφοφόροι, να γίνουμε ενεργά συμμετέχοντες στην οικοδόμηση ενός νέου κόσμου.

Σε αυτό το γενικότερο ξεκαθάρισμα, η κοινόχρηστη χρήση προσφέρει έναν πολύ δυναμικό τρόπο να αναστοχαστούμε την διακυβέρνηση, τα οικονομικά και την πολιτική σε μια εποχή που

η υπάρχουσα τάξη έχει εξουθενωθεί. Τα κοινά προσφέρουν έναν τρόπο να ανανεώσουμε τη δημοκρατική πρακτική σε μια εποχή όπου οι πολιτικοί θεσμοί είναι δυσλειτουργικοί, διεφθαρμένοι, αντιδρούν στην αλλαγή ή είναι και τα τρία μαζί. Τα κοινά διαμηνύουν ότι οι κοινωνίες μπορούν να μοχλεύσουν τη συνεργασία και τις δράσεις από τη βάση για την επίλυση των προβλημάτων, να καταδείξουν νέες εκδοχές διακυβέρνησης πέρα ή με δημιουργική συνεργασία με την αντιπροσωπευτική δημοκρατία.

Όταν η θεωρία χρειάζεται να συνδεθεί με την πρακτική *γνωρίζουμε* ότι κάτι δυνατό συμβαίνει. Σε μια στιγμή που οι παλιές δομές και αφηγήσεις απλά δεν δουλεύουν, τα κοινά μάς δίνουν έναν λόγο να ελπίζουμε. Και χρειαζόμαστε πάρα πολύ κάποια αξιόπιστα μονοπάτια για να πάμε μπροστά.

Ο ***David Bollier*** *είναι συγγραφέας και ακτιβιστής και ασχολείται κυρίως με την κοινόχρηστη χρήση για πάνω από 10 χρόνια. Τα πιο πρόσφατα έργα του είναι το «Governance» (με τον Burns H. Weston) και το «The Wealth of the Commons». Για επικοινωνία μαζί του μπορείτε να ανατρέξετε στο Bollier.org.*

Περιοδικό Βαβυλωνία #Τεύχος 11

Οι Μεταφράσεις και η Πατριδογνωσία

(Εισήγηση στη Διημερίδα των Εκδ. Συναδέλφων, συντομευμένη, χωρίς πηγές)

Κρίτωνας Ηλιόπουλος

Η εισήγηση αποτελεί σύνοψη μιας μελέτης για τον ρόλο της μετάφρασης στην εθνική συγκρότηση και στη διάπλαση εθνικής

συλλογικής συνείδησης, από την περίοδο του λεγόμενου «νεοελληνικού διαφωτισμού» έως τη σημερινή λειτουργία της μετάφρασης στην ανάδειξη της σύγχρονης ταυτότητας των Ελλήνων και επίσης την πράξη του μεταφραστή ως Gatekeeper (πορτιέρη, θα λέγαμε) και ως «πρεσβευτή», στην επιλογή, την προβολή και τη γλωσσική καταγραφή του «ξένου» (Maria Tymozsco).

Στην καθημερινή δραστηριότητά του ο μεταφραστής είναι εκ των πραγμάτων «υποταγμένος» στο εθνικό συλλογικό φαντασιακό, είτε το επιδιώκει είτε όχι, υπερασπίζει και διαμορφώνει την κουλτούρα της γλώσσας προς την οποία μεταφράζει χωρίς αναγκαστικά να είναι «εθνικιστής» ή πατριώτης. Ταυτόχρονα είναι φορέας του «ξένου» και εκ των πραγμάτων υποχρεωμένος να παραβιάζει νόρμες της εθνικής κουλτούρας και να «προδίδει» τα πάτρια ως δραγουμάνος των εισβολέων (L. Venuti).

Μας απασχολεί η ιδιαίτερη ελληνική περίπτωση, της μετάφρασης προς και από τη δεύτερη «ιερή γλώσσα» του δυτικού κόσμου μετά την Εβραϊκή, και τη γλώσσα των αρχαίων «Ιερών Γραφών» της πολιτικής θρησκείας του διαφωτισμού και της εθνογένεσης.

Η ιστορία των ελληνικών μεταφράσεων είναι μια ιστορία εθνικισμού και πατριδογνωσίας που αντικατοπτρίζεται στο σημειολογικό περιεχόμενο και τις υποδηλώσεις της γλώσσας, στις δυσκολίες εννοιολογικής προσαρμογής που αντιμετωπίζουμε στη μετάφραση όρων στην κατά τα άλλα «πλουσιότερη και ωραιότερη γλώσσα του κόσμου» με την ανάγκη καταφυγής σε αρχαιοπρεπείς τύπους.

Πατριδογνωσία και όχι επιστήμη έχουμε από την εποχή των Οσποδάρων μέχρι τους σημερινούς φασίστες που πυρπολούν τα βιβλία με τη διαπίστωση ότι στη Σμύρνη το ’22 πέθαναν άνθρωποι και από το συνωστισμό (που αποκαλύφθηκε πρόσφατα ότι είναι μετάφραση από το Concise History του Clogg (αποκάλυψη του σε διαδικτυακό μπλογκ *http://xyzcontagion.wordpress.com/2013/03/03/richard–clogg–maria–repoysi/*, αλλά αυτό δεν θα έσωζε ούτε το μεταφραστή από το μένος των πατριωτών).

Όπως λέει η Γαλάτεια Καζαντζάκη για το περιοδικό «Διάπλασις των Παίδων» στο οποίο δημοσιεύτηκαν αρκετές μεταφράσεις για εθνικό στόχο: «ένα περιοδικό στην Ελλάδα κατ' εξοχήν εθνικιστικό σκοπό οφείλει να έχη[…] – Βίκυ Πάτσιου, «Η Διάπλασις των Παίδων» με εκτενή αναφορά στην πατριωτική επιλογή και προσαρμογή των μεταφράσεων, Δον Κιχώτης κ.λπ.

Ιδιομορφίες του ελληνικού εθνικισμού

Συχνότερα ο εθνικισμός θεωρείται μία «ιδεολογία» μεταξύ πολλών άλλων ιδεολογιών και μάλιστα τις περισσότερες φορές είναι ιδεολογία «των άλλων». Εθνικιστές πάντα είναι οι «άλλοι», «εμείς» είμαστε απλώς «πατριώτες». Ο όρος εθνικιστής έχει αρνητική φόρτιση και μόνο οι ναζί διεκδικούν ως τιμητικό τον τίτλο του εθνικιστή.

Αλλά η ιστορία των τελευταίων δύο αιώνων μας επιβάλλει να δούμε τον εθνικισμό ως κάτι διαφορετικό από ιδεολογία. Ως βασικό συστατικό των κοινωνιών μας, την κοσμοθεωρητική βάση τους. Όπως τεκμηριώνει ο επινοητής του όρου *Κοινότοπος Εθνικισμός (Banal Nationalism) «ο εθνικισμός είναι αυτό που «μας» υπενθυμίζει διαρκώς ότι «εμείς» ζούμε σε έθνη, είναι «η ταυτότητά μας που κυματίζει συνεχώς σαν σημαία». Δεν είναι η σημαία που κουνούν οι φανατισμένοι πολίτες με φλογερό ζήλο αλλά η σημαία που υπάρχει διαρκώς υψωμένη χωρίς κανένας να την προσέχει σε ένα δημόσιο κτίριο».(*Michael Billig, *Banal Nacionalism)*

Στην Ελλάδα ο κοινότοπος εθνικισμός έχει κάποια ιδιαίτερα χαρακτηριστικά. Είναι φυλετικός και μισαλλόδοξος, ορισμένοι θεωρητικοί επινόησαν τον όρο «ethnic nationalism» (εδώ η δυσκολία της μετάφρασης αποδεικνύει τη φυλετική σήμανση του όρου Έθνος/Nation στην ελληνική γλώσσα. Είναι «θρησκευτικός» και «πατρογονικός» εθνικισμός με τη γλώσσα ως κύριο άξονα (σε αντίθεση με τους αμερικάνικους π.χ. εθνικισμούς όπου η γλώσσα δεν έχει ιδιαίτερη σημασία ούτε οι πρόγονοι)

Εάν θέλουμε να βρούμε διεθνές ανάλογο, μάλλον ο ελληνικός

εθνικισμός συγγενεύει πολύ με τον ισραηλινό, όπου εκτός από το ιερό παρελθόν και τους προγόνους, ισχυρό κοινό στοιχείο είναι το θρησκευτικό συναίσθημα γενικότερα καθώς και το φαινόμενο της αναβίωσης της νεκρής εβραϊκής γλώσσας των γραφών για να μετατραπεί σε ομιλούμενη από μία πολύγλωσση κοινότητα ανθρώπων.

Η συντριπτική πλειονότητα των κειμένων του λεγόμενου Νεοελληνικού Διαφωτισμού είναι μεταφράσεις. Από τον «Πατριάρχη» Ευγένιο Βούλγαρη ως τους πιο ριζοσπαστικούς, το Μοισιόδακα ή τον Ρήγα, αλλά και τους φιλέλληνες που επίσης ήταν μεταφραστές και μετέφεραν το «ευρωπαϊκό» αναγεννησιακό φαντασιακό στη γλώσσα και στη συμπεριφορά. Ο κύριος όγκος είναι μεταφράσεις και διασκευές και μάλιστα περιορισμένων ειδών, από τα οποία απουσιάζει η λογοτεχνία σχεδόν εντελώς. Μία από τις ελάχιστες εξαιρέσεις είναι «οι ντελικάτοι εραστές» του Ρήγα, που όπως λέει ο σχολιαστής-επιμελητής της έκδοσης του ’71 Σχολείον των ντελικάτων εραστών Εκδ. Ερμής 1971, επιμέλεια-εισαγωγή, Παναγιώτης Σ. Πίστας, «Οι μεταφραστικές του τέλος ελευθερίες… παραθέτοντας ελληνικές παροιμιακές φράσεις… Φαναριωτοποιούν τους εραστές του Παρισιού στις καθημερινές λεπτομέρειες της ζωής τους, στις καθημερινές εκφράσεις της ομιλίας τους και στις πληθωρικές εκδηλώσεις των αισθημάτων τους, αντλώντας… εκφραστικούς τρόπους και τύπους από τη φαναριώτικη ποίηση της εποχής, την οποία εξάλλου όπως θα δούμε, μερικές φορές ο Ρήγας τη χρησιμοποιεί και **αυτούσια**».

Θυμάμαι από την πατριδογνωσία της παιδικής μου ηλικίας τα ρητά που κολλούσαν στους τοίχους των σχολείων την 25η Μαρτίου. Ένα έγραφε «Όποιος ελεύθερα συλλογάται, συλλογάται καλά», Ρήγας Φεραίος. Μόνο τυχαία και πάρα πολλά χρόνια αργότερα έμαθα ότι αυτό το ρητό του Ρήγα ήταν απλώς μετάφραση φράσης του «γιατρού, ποιητή και ερευνητή Albrecht von Haller(1708-1777): Α.ΓΑΛΔΑΔΑΣ, ΤΟ ΒΗΜΑ 25/3/2007

Ο ευρωπαϊκός διαφωτισμός μεταφέρθηκε (μέσω των μεταφράσεων) στους χριστιανούς υπηκόους της Οθωμανικής αυτοκρατορίας δίχως

το αντιθρησκευτικό του πνεύμα και με κουτσουρεμένο το ανθρωπιστικό και απελευθερωτικό περιεχόμενό του. Πλάστηκε μια ιδιόμορφη «πατρογονική», «παλιγγενεσιακή» και μισαλλόδοξη εκδοχή του διαφωτισμού. Ενώ αλλού εξεγείρονταν ενάντια στη θρησκευτική και πολιτική τυραννία εδώ ήταν εναντίον της «ΞΕΝΗΣ» τυραννίας. Μπροστά από τη λέξη Τυραννία προστίθονταν σχεδόν πάντα το επίθετο ξένη, «ξένη τυραννία», «ξένη δεσποτεία». Η αντίθεση ανάμεσα στο «εμείς και οι τύραννοι» μετατράπηκε στο εμείς και οι ξένοι. Η αυτοδιοικούμενη θρησκευτική κοινότητα μετατράπηκε σε εθνική και γλωσσική, χωρίς ρήξη.

Θα λέγαμε ότι «ο τόπος που γέννησε τη δημοκρατία» γέννησε και τον φυλετικό εθνικισμό του αποκλεισμού, την εθνοκάθαρση και τη γλωσσική κάθαρση.

Ας παραλείψουμε το πώς σχηματίζονται μεταφορές που εντοπίζουν την αρχή της σύγκρουσης Ελλάδας – Τουρκίας στον πόλεμο των Δαναών με τους Τρώες, που συγχέουν τη Ναζιστική Γερμανική Εισβολή με Πέρσες και Λεωνίδες.

Ένα λεξιλογικό παράδειγμα μόνο, το πώς ο φυλετικός «νεοελληνικός διαφωτισμός» μετάφρασε τον όρο CIVIL WAR. Με το CIVIL και τα παράγωγά του έχουμε πρόβλημα ακόμα καθότι η δική μας εθνογένεση δεν παρήγαγε ακριβώς πολίτες αλλά υπηκόους, πιστούς, χριστιανούς, ομογενείς. Ο Κοραής έπλασε τον όρο «πολιτισμός» για το civilzacion, civilization , δεν γνωρίζω όμως ποιος πρώτος χρησιμοποίησε τον όρο «εμφύλιος» για τον «πολιτικό» πόλεμο, με τη σαφή υποδήλωση της φυλής ως μετάφραση του έθνους. Αλλά και σήμερα οι Οθωμανοί γίνονται Τούρκοι και η Οθωμανική αυτοκρατορία Τουρκοκρατία, η Ιστανμπούλ γίνεται Κωνσταντινούπολη, η Μακεδονία «Σκόπια».

Στις εισαγωγές και τις υποσημειώσεις του μεταφραστή «διορθώνονται» λάθη του συγγραφέα που δεν ανταποκρίνονται στην εθνική συνείδηση.

Λόγου χάρη, σε σύγχρονο βιβλίο όπου υπάρχει μια αναφορά στον

Βασιλιά των Ορέων του Εντμόντ Αμπού του 1857 (εξαφανισμένο καθώς θεωρείται ανθελληνικό), η υποσημείωση γράφει:

«Το βιβλίο εμφανίζει την Ελλάδα ως χώρα ληστοκρατούμενη, τους ληστές να συναλλάσσονται με τις στρατιωτικές αρχές και πολλά άλλα αποκυήματα της γόνιμης φαντασίας του συγγραφέα […]»

Αιώνες τώρα οι «Έλληνες είναι λαός που δεν ξέρει τη γλώσσα του» και οι καλές μεταφράσεις πρέπει να έχουν «καλά ελληνικά» που να αποδεικνύουν την αδιάσπαστη συνέχεια της Φυλής στην Τρισχιλιετή Ιστορία της.

«Γλωσσική Υποτέλεια»

«Είναι αλήθεια ότι στη διάρκεια της Ιστορίας μας έχουμε δεχτεί πολλές γλωσσικές επιδράσεις: τουρκικές, βενετσιάνικες, […] Π.χ. μεγάλο μέρος της ναυτικής ορολογίας μας έχει την καταγωγή από τους Βενετσιάνους, γιατί από αυτούς μάθαμε τη ναυτική τέχνη της εποχής της ενετοκρατίας. Το ίδιο κι ένα μεγάλο μέρος λέξεων της καθημερινής ζωής που δανειστήκαμε από τους Τούρκους.

Οι Τούρκοι και οι Βενετσιάνοι όμως ήταν κατακτητές. Σήμερα υποτίθεται ότι είμαστε ελεύθεροι. Κι όμως η γλωσσική μας υποτέλεια είναι χειρότερη από κάθε άλλη φορά. Ας δούμε μερικά παραδείγματα στην τύχη: Λέμε: cool-αρε (κούλαρε) αντί να πούμε ηρέμησε…» Αφού απαριθμεί διάφορα παρόμοια καταλήγει σε μιλιταριστικό ύφος: «Η ελληνική γλώσσα πάντως μοιάζει να μας τελειώνει σιγά σιγά… *Υπερβάλλω; Κινδυνολογώ; Μακάρι. ΥΓ.: Έτσι μου ’ρχεται να ουρλιάξω όπως κάποτε ο εκπαιδευτής μου στο στρατό: «ΨΗΛΑ ΤΑ ΚΕΦΑΛΙΑ ΡΕ!».*

Εντυπωσιάζει το πρώτο πρόσωπο πληθυντικού και η σχέση του συγγραφέα με τους Βενετσιάνους από τους οποίους «έμαθε» τη ναυτική τέχνη (θαλασσοπόρος ο κειμενογράφος), αλλά πιο εντυπωσιακή είναι η νοσταλγία του για τον εκπαιδευτή του στο στρατό, μια αποκαλυπτικά αυθόρμητη σύνδεση (υποσυνείδητη θα λέγαμε) του γλωσσικού εθνικισμού με το στρατιωτικό πολεμικό φρόνημα. ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ – 06/11

Ο ελληνικός θεσμικός εθνικισμός έχει διεθνή προσανατολισμό. Το συμβάν υπέπεσε στην αντίληψή μου όταν σε κάποια μακρινά σύνορα, μεταξύ Παραγουάης και Αργεντινής, ο συνοριακός υπάλληλος κοιτούσε πολλή ώρα το ολοκαίνουργιο διαβατήριό μου και στο τέλος με ρώτησε από ποια χώρα είναι. Αναρωτήθηκα γιατί δεν το βλέπει στο διαβατήριο. Τότε διαπίστωσα ότι η χώρα μου στα Ισπανικά δεν λέγεται πια «Γκρέσια» αλλά «Ρεπούμπλικα Ελένικα», και φυσικά, αυτήν την Ελένικα ο ισπανόφωνος υπάλληλος δεν την γνώριζε. (Μα τι αμόρφωτος και αστοιχείωτος, θα έλεγε κάποιος νεοέλληνας, όμως ας σκεφτούμε τι θα έλεγε ένας νεοέλληνας συνοριακός υπάλληλος αν η Βολιβία π.χ. μετονομαζόταν σε Δημοκρατία Πατσακούτικ για πατρογονικούς λόγους. (Υπάρχουν τέτοια γεγονότα, δεν είναι φανταστικό το παράδειγμα.)

Οι Ταγοί των Νεοελλήνων πάντα θεωρούσαν πως έχουν το δικαίωμα να αποφασίζουν για το σωστό και το λάθος στην τρισχιλιετή μας γλώσσα. Τώρα οι γλωσσικοί «αρμόδιοι» πρέπει να διορθώσουν και τη γλώσσα των άλλων, των Άγγλων, των Ισπανών…

Κύριοι, δεν είμαστε ΓΡΑΙΚΟΙ, ούτε ΡΩΜΙΟΙ, είμαστε ΈΛΛΗΝΕΣ. Σιγά σιγά όλοι θα μάθουν τη γλώσσα τους. Δεν είναι μόνο στα διαβατήρια. Όλο και συχνότερα μεταφράζουν το «Ελλάδα» ως «Hellas». Υπάρχουν πολλά παραδείγματα σε κείμενα οργανισμών, συνεδρίων. Αλλά τι θα έλεγαν οι νεοέλληνες αν τους επέβαλαν ξαφνικά να γράφουν «ΦΡΑΝΣ» ή ΦΡΑΓΚΙΑ αντί για Γαλλία, διότι οι Φραντσέζοι δεν γουστάρουν να έχουν σχέση με τους προγόνους τους Γάλλους; Φανταστείτε ότι ξαφνικά η Γαλλία εκδίδει καινούργια διαβατήρια και θέλει να μεταφράσει το République française στα νεοελληνικά. Πώς πρέπει να το γράψει για να είναι εθνικώς ορθό; Γαλλική Δημοκρατία ή Ρεπούμπλικα της Φραγκίας;

Μήπως με την ίδια λογική και άλλοι βάρβαροι λαοί δικαιούνται να απαιτήσουν να μεταφράζεται αλλιώς το όνομα της χώρας τους στα ελληνικά, και να γράφουμε ΜΠΡΙΤΑΝΙΑ, ΓΙΟΥΕΣΕΙ, τη ΝΕΔΕΡΛΑΝΔΗ, τη ΝΤΕΝΜΑΡΚΙΑ, τη ΝΤΟΥΤΣΛΑΝΤΙΑ κλπ;

Μήπως το Ελληνικό Ιερατείο Ονομάτων πρέπει να επαναφέρει την Κατάη, να κάνει τους Ιταλούς Ρωμαίους και να πείσει τους «Εσπανιόλες» να αυτοαποκαλούνται ΙΣΠΑΝΟΙ (ή μήπως Hispanos και Republica Hispana);.

> *Άραγε η πολιτική χρήση της αρχαιότητας και της ιστορίας, όπως την εφαρμόζει συστηματικά το Ελληνικό Κράτος από την ίδρυσή του, δεν είναι η ίδια που εφάρμοσε συστηματικά ο ιταλικός φασισμός και ο γερμανικός ναζισμός;*

Τι θα έλεγαν άραγε οι Αρμόδιοι του Γένους για τις μεταφραστικές επιλογές του Ευγένιου Βούλγαρη (Κέρκυρα 1716 Πετρούπολη 1806):

«Γραικοί από Γραικού τινός, ή Γραίκου, το παλαιόν ονομαζόμενοι, οι ύστερον Έλληνες από Έλληνος υιού του Δευκαλίωνος. Οι Λατίνοι άνωθεν, και τα έθνη άπαντα της Ευρώπης την σήμερον, δεν γνωρίζουσι το Γένος με άλλο όνομα. Ημείς δι' όλης της παρούσης μεταφράσεως το αυτό όνομα μεταχειριζόμεθα, αποφεύγοντες το μεν Έλληνες διά την έμφασιν της ειδωλοθρησκείας, το δε Ρωμαίοι προς αντιδιαστολήν των Ρωμάνων.» Κ.θ. Δημαράς, Νεοελληνικός Διαφωτισμός. 1989. 84.

Μεταφραστές Κοσμοπολίτες

Τελικά οι μεταφραστές υποχρεωτικά θα είναι ή εθνικιστές ή εθνοπροδότες πρέσβεις των ξένων; Η ανθρωπότητα χρειάστηκε αιώνες για να εισάγει στα λεξικά της τον όρο Άθεος και Αθεΐα, τώρα μοιάζει άγνωστο πότε θα εμφανιστεί η λέξη Αεθνία και Άεθνος. Προς το παρόν, κάθε συνείδηση και κάθε μετάφραση προσδιορίζεται με βάση κάποιο έθνος. Ακόμα και ο διεθνισμός υπονοεί και προϋποθέτει τα έθνη. Είναι παραπλανητικό ότι η διεθνοποίηση έρχεται σε αντίθεση με την εθνική συνείδηση και τις εθνικές κουλτούρες. Ο όρος *Universality* σήμερα φθείρεται μέσα στην ολιγαρχική παγκοσμιοποίηση των διεθνών σχέσεων που είναι σχέσεις εθνικών παραγόντων.

Αρκετοί μεταφραστές σήμερα θα ήθελαν να είναι «κοσμοπολίτες»

με την έννοια που έδωσε στον όρο ο Καντ, πολύ πριν από το περιοδικό *Κοσμοπόλιταν* και προτού οι σταλινικοί Γάλλοι αριστεροί με θεωρητικό τον Georges Cogniot, (Μισέλ Λεβί) τσαλαπατήσουν τον Κάρολο Μαρξ με την επινόηση του όρου «Αστικός Κοσμοπολιτισμός» για να πολεμήσουν το πείραμα της Γιουγκοσλαβίας του Τίτο.

Ίσως στο μεταφραστή να ταιριάζει καλύτερα η νομαδική ελευθερία που προσφέρει η ιδιότητα που κοσμοπολίτη, του πολίτη του κόσμου, παρά η στατική και συντηρητική ταύτιση με μία κουλτούρα ή έστω με δύο.

Τελειώνοντας, και μιας και ανέφερα τον Μαρξ και τις ταλαιπωρίες του, ας δούμε πώς παρεισέφρησε ο ελληνικός εθνικισμός ή πατριωτισμός σε μία μετάφραση ενός μαρξιστικού κειμένου, αδιάφορο αν έγινε σκόπιμα ή όχι. Είναι της δεκαετίας του ’70, σε μια περίοδο που ήταν πάλι στην επικαιρότητα, λόγω άλλης κρίσης, η συζήτηση περί «εθνικής προστασίας» από τους ξένους ιμπεριαλιστές. Κάτι ανάλογο με τη συζήτηση του «μέσα ή έξω από την Ε.Ε.» του σήμερα, ήταν την εποχή του Μαρξ η συζήτηση περί εθνικού προστατευτισμού και ελεύθερου εμπορίου μεταξύ κρατών. Σε μια ομιλία που συμπεριλαμβάνεται ως παράρτημα στη *«Φιλοσοφία της Αθλιότητας»*, ο Μαρξ καταλήγει:

Προσέξτε τη διαφορά μεταξύ των κειμένων. Πιθανότατα πρόκειται για παράλειψη εκ παραδρομής, παραμένει όμως ως συμβολισμός που αποκαλύπτει τη συνείδηση του μεταφραστή:

«But, in general, the protective system of our day is conservative, while the free trade system is destructive. It breaks up old nationalities and pushes the antagonism of the proletariat and the bourgeoisie to the extreme point. In a word, the free trade system hastens the social revolution. It is in this revolutionary sense alone, gentlemen, that I vote in favor of free trade.»

«Αλλά γενικά στις μέρες μας, το σύστημα της ελευθερίας του εμπορίου είναι καταστροφικό. Διαλύει τις παλιές εθνικότητες

και σπρώχνει στο έπακρο τον ανταγωνισμό ανάμεσα στην αστική τάξη και το προλεταριάτο. Με μια λέξη το σύστημα της εμπορικής ελευθερίας επιταχύνει την κοινωνική επανάσταση. Μονάχα με τούτη την επαναστατική έννοια, κύριοι, ψηφίζω υπέρ της ελευθερίας του εμπορίου.» Νέοι στόχοι, μετάφραση Γεωργίας Δεληγιάννη-Αναστασιάδη.

Περιοδικό Βαβυλωνία #Τεύχος 11

Το πρόταγμα της αυτονομίας στη σκέψη του Καστοριάδη (συζήτηση στο Νοσοτρος)

Το πρόταγμα της αυτονομίας στη σκέψη του Κορνήλιου Καστοριάδη – Μια κριτική Ματιά
Ομιλητές:
Νίκος Κατσιαούνης (Περιοδικό Βαβυλωνία)
Αλέξανδρος Σχισμένος (Περιοδικό Βαβυλωνία)
Γιώργος Οικονόμου (Συγγραφέας – Διδάκτωρ Φιλοσοφίας)

Μέρος 1ο:

[youtube id="nlkaIpXTuXc"]

Μέρος 2ο:

[youtube id="-Wy1Nc7NuKg"]

Η συζήτηση έλαβε χώρα στο Nosotros στις 16 Απριλίου 2013.

Πέρα από το δίπολο αριστερά/δεξιά – Η βαθειά συγγένεια αναρχίας και φιλελευθερισμού

Γιώργος Ν. Πολίτης*

"Αυτό που λέτε, είναι αριστερό ή δεξιό;" πρόκειται για μια ερώτηση που μου απευθύνεται συχνά στις πολιτικές συζητήσεις. Αντίθετα με ό,τι θα νόμιζε κανείς, δεν προκύπτει από ενδιαφέρον, αλλά μάλλον από αδιαφορία. Αυτός που ρωτά δεν δίνει σημασία στο επιχείρημα που εκθέτει ο άλλος, παρά θέλει μια γρήγορη απάντηση στο ερώτημα *αριστερά* ή *δεξιά*, ώστε να κατατάξει άκοπα και απροβλημάτιστα τον ομιλητή στο "σωστό" στρατόπεδο. Με άλλα λόγια, ο ακροατής δεν ενδιαφέρεται εάν το επιχείρημα που αναπτύσσεται είναι λογικό, αλλά μόνο εάν εξυπηρετεί την προτιμώμενη πλευρά. Είναι, λοιπόν, τόσο αντικειμενικά καλό, να είσαι αριστερός ή δεξιός; Υπάρχει ηθικό πρόσημο στους όρους αριστερά ή δεξιά; Πόσο καθοριστική είναι η διάκριση μεταξύ αριστεράς και δεξιάς;

Αριστερά και Δεξιά

Οι όροι "αριστερά" και "δεξιά" εγκαινιάζονται με τη γαλλική Επανάσταση και τις θέσεις τις οποίες κατελάμβαναν οι εκπρόσωποι στα έδρανα της εθνοσυνέλευσης. Κατά τον 19ο αιώνα αριστερός θεωρείται αυτός που αποδέχεται ως θετικό γεγονός τη γαλλική επανάσταση και δεξιός όποιος την αποτιμά αρνητικά[i]. Μετά τον Μαρξ, η διάκριση αριστεράς/δεξιάς απηχεί τη διαφοροποίηση μεταξύ της κοινωνικής και της ιδιωτικής κατοχής των μέσων παραγωγής. Βάσει αυτής της διάκρισης, ο *καπιταλισμός* είναι το σύστημα κοινωνικής οργάνωσης, στο οποίο τα μέσα παραγωγής ανήκουν σε ιδιώτες. Η θεωρία πίσω από αυτό το σύστημα είναι ο *φιλελευθερισμός*. Το σύστημα κοινωνικής οργάνωσης, στο οποίο τα μέσα παραγωγής ανήκουν στην κοινωνία, είναι ο *σοσιαλισμός*. Στην περίπτωση του σοσιαλισμού, το όνομα

του συστήματος και της θεωρίας ταυτίζονται. Η διάκριση του Μαρξ εντοπίζει ως καθοριστικό, διακριτικό στοιχείο των συστημάτων κοινωνικής και πολιτικής οργάνωσης την κατοχή των μέσων παραγωγής, δηλαδή τον οικονομικό παράγοντα. Έτσι ο φιλελευθερισμός, ως "δεξιά" θεωρία θα είναι μετωπικά αντίπαλη τόσο της μαρξιστικής όσο και της αναρχικής θεωρίας, αφού αυτές είναι και οι δύο "αριστερές". Ωστόσο, όπως θα δειχθεί στη συνέχεια, μία νεώτερη ανάγνωση αναδεικνύει μία φιλοσοφική, άρα και πιο ουσιαστική διάκριση.

Σύμφωνα με την ιστορική θεώρηση του Μαρξ η ανθρώπινη πορεία μέσα στο χρόνο είναι προδιαγεγραμμένη: πηγαίνει από τα δεξιά προς τα αριστερά. Άρα, λοιπόν, το αριστερό είναι εξ ορισμού προοδευτικό και καλό, ενώ το δεξιό είναι εξ ορισμού συντηρητικό και κακό. Επομένως, το μέτρο, βάσει του οποίου κρίνονται τα κοινωνικά γεγονότα, είναι αν και κατά πόσο αυτά βρίσκονται σε συνάφεια με μία προδιαγεγραμμένη αντίληψη της ανθρώπινης πορείας, το περίφημο "σχέδιο του Διαφωτισμού", η οποία συνδέεται αρχικά με τον Χέγκελ και αποκτά σαφέστερο περιεχόμενο με τον Μαρξ. Η *Πτώση της Βαστίλλης*, που μετατρέπει τον υπήκοο σε πολίτη, και η κατάληψη των *Χειμερινών Ανακτόρων*, που φέρνει την εξουσία στα χέρια της κατώτερης τάξης, σηματοδοτούν αυτήν την πορεία. Οτιδήποτε επιταχύνει την ανθρώπινη προέλαση σε αυτήν την κατεύθυνση, εκλαμβάνεται ως επαναστατικό και αποκτά θετικό πρόσημο. Αντιθέτως, κάθε τι, που αντιτίθεται στις επιταγές αυτής της συγκεκριμένης ιστορικής προόδου, θεωρείται ότι πασχίζει να δεσμεύσει την κοινωνία σε αναχρονιστικές μορφές οργάνωσης. Γίνεται, επομένως, αντιληπτό ως συντηρητικό ή αντιδραστικό μέσο και λαμβάνει υποχρεωτικά αρνητικό πρόσημο, αφού επιδιώκει ν' αντιστρέψει τη φορά του τροχού της ιστορίας. Αυτή η προσέγγιση επέτρεψε την ανέξοδη κατηγοριοποίηση των εννοιών προόδου και συντήρησης· αποτέλεσε δε το κυρίαρχο μεθοδολογικό εργαλείο των κοινωνικών επιστημών τον αιώνα που πέρασε.

Η θετικιστική ανάγνωση των κοινωνικών φαινομένων και η διατύπωση ιστορικών νόμων ανέδειξε την υπεροχή των οικονομικών

και κοινωνικών επιστημών και υποβίβασε τη φιλοσοφική προσέγγιση σε δεύτερη μοίρα. Οι αφηρημένες υπερβατικές έννοιες της φιλοσοφίας κρίθηκαν ανεπαρκείς για την κατανόηση και ερμηνεία των φαινομένων της σύγχρονης κοινωνίας. Αυτό, που φαινόταν επαρκές, ήταν η μελέτη της οικονομίας. Αυτή η –κάποτε προωθημένη αντίληψη– καταρρίφθηκε πριν από 70 χρόνια, όταν ο Πόππερ εξαπέλυσε την αναντίρρητη επιστημολογική κριτική του. Σήμερα, είναι ξεκάθαρο, ότι το "να πάει η κοινωνία αριστερά", δεν το επιβάλλουν οι ιστορικοί νόμοι, άρα όποιος συντάσσεται μαζί τους είναι λογικός και καλός και όποιος τους εναντιώνεται είναι παράλογος και ανήθικος. Είναι, βεβαίως, θεμιτό να θέλεις να πάει η κοινωνία αριστερά, αλλά δεν είναι πουθενά γραμμένο, ούτε αποδεικνύεται επιστημονικά ότι αυτός είναι ένας αδιάψευστος ιστορικός νόμος και ότι έτσι πρέπει να γίνει και θα γίνει. Δεν υπάρχουν ιστορικοί νόμοι, παρά μόνο η σύνθετη και μοναδική ανθρώπινη φύση που διαψεύδει κάθε απόπειρα θεμελίωσής τους. Κι αν αυτό το λέει ο Πόππερ, που είναι "δεξιός", άρα απορριπτέος από όσους εξακολουθούν να βλέπουν τον κόσμο μέσα από παρωπίδες, το ίδιο ακριβώς λέει και ο "αριστερός" Καστοριάδης: υποστηρίζει μία αταξική σοσιαλιστική κοινωνία, αλλά αντιλαμβάνεται ότι η επιδίωξη του, αποτελεί πολιτική επιλογή και όχι μία επιστημονικά καθορισμένη αντικειμενική πραγματικότητα που πρέπει όλοι να αποδεχθούν. Κατηγορεί, λοιπόν, τον Μαρξ ακριβώς επειδή εκείνος διατείνεται ότι η κομμουνιστική κοινωνία θα πραγματοποιηθεί αναπότρεπτα, επειδή αυτό επιβάλλουν οι ιστορικοί νόμοι, δηλαδή η ίδια η φύση της ιστορίας. Κι αυτό, συνεχίζει ο Καστοριάδης, "νομίζει πως το ξέρει, γιατί νομίζει πως η σκέψη του είναι μια πιστή αντανάκλαση του όντος της ιστορίας. Δεν λέει ο Μαρξ ότι, όποιοι κι αν ήταν οι "ιστορικοί νόμοι", εγώ είμαι εναντίον του καπιταλισμού, κι ας ήξερα ότι θα υπάρχει πάντα· κι ότι ακόμα και σε τέτοια περίπτωση, θα ήμουν υπέρ του κομμουνισμού"[ii].

Επομένως η διάκριση αριστεράς/δεξιάς, πρόοδου/συντήρησης δεν είναι μια αντικειμενική διάκριση καλού και κακού, στην οποία μπορούμε όλοι να οδηγηθούμε με τη λογική και να κατηγοριοποιήσουμε και ταξινομήσουμε στη συνέχεια τα πάντα

βάση αυτής. Είναι, λοιπόν, παντελώς επιπόλαιο η άποψη ενός ανθρώπου για την κατοχή των μέσων παραγωγής να καθορίζει εάν αυτός είναι καλός ή κακός. Είναι παντελώς αυταρχικό, άρα μη-αναρχικό να δέχεται κάποιος κάτι έως καλό ή κακό, μόνο και μόνο επειδή είναι αριστερό.

Όταν ένας αριστερός ακούει τη λέξη "νεοφιλελευθερισμός", (που, ειρήσθω εν παρόδω *δεν ταυτίζεται* με τον φιλελευθερισμό, αλλά αποτελεί μία από τις πολλές οικονομικές εκδοχές του φιλελευθερισμού) ας μη φαντάζεται ως εμπνευστή του, έναν παχύσαρκο πλουτοκράτη, που καπνίζει πούρο και κυκλοφορεί με Ρωλς-Ρόυς. Πλάθοντας αυτή την εικόνα, πέφτει στην ίδια πλάνη στην οποία πέφτει ένας δεξιός, όταν ακούει τον όρο "αναρχία", και φαντάζεται κουκουλοφόρους με μολότωφ. Το ότι ο νεοφιλελευθερισμός εξυπηρετεί τον χοντρό με το πούρο ή η αναρχία την κουκούλα και το στουπί, δεν σημαίνει ότι αυτός που εισηγήθηκε ή που υποστηρίζει τη μία ή την άλλη θεωρία, το έκανε για να εξυπηρετήσει τον χοντρό ή την κουκούλα αντίστοιχα.

Από την εποχή του Πλάτωνα έως σήμερα, οι μεγάλοι πολιτικοί φιλόσοφοι ανεξάρτητα από το ποια ήταν η τελική τους πρόταση, η αρχική ερώτηση στην οποία θέλησαν να απαντήσουν ήταν η ίδια. Δηλαδή, πως είναι καλύτερο να οργανωθεί η κοινωνία και η πολιτεία ώστε να οδηγηθουμε σε ευδαιμονία των ανθρώπων. Το εάν από οικονομικής πλευράς πήγαν «αριστερά» ή «δεξιά» ή εάν, για παράδειγμα, έβαλαν την ελευθερία μπροστά από την ασφάλεια ή το αντίθετο, δεν το έκαναν για λόγους συμφέροντος, ιδιοτροπίας, κακότητας ή καλοσύνης, αλλά επειδή έτσι θεωρούσαν ότι θα πετύχουν το καλύτερο δυνατό αποτέλεσμα. Αυτός που δέχεται την ταξική κοινωνία, το κάνει επειδή πιστεύει ότι το καπιταλιστικό σύστημα έχει καλύτερα αποτελέσματα για τους περισσότερους, όχι γιατί ηδονίζεται από την ύπαρξη οικονομικής ανισότητας ή γιατί εξυπηρετείται από αυτήν. Κι όταν ο Μπακούνιν ζητάει από την εργατική τάξη να ανατρέψει το αστικό καθεστώς, δεν το κάνει επειδή θεωρεί τους αστούς παλιάνθρωπους, αλλά επειδή θεωρεί ότι αν ανατρέψει το σύστημα τους, αυτό που θα γεννηθεί, θα

είναι καλύτερο για όλους.

Ελευθερία και Εξουσία

Αντίθετη από την κυρίαρχη οικονομοκεντρική τάση, ήταν η προσέγγιση του Όργουελ. Ο ίδιος, πολεμώντας ως εθελοντής στον ισπανικό εμφύλιο πόλεμο, έζησε τη διάσπαση του αντιφασιστικού μετώπου, όταν, το Μάιο του 1937, βρέθηκε αντιμέτωπος με την επίθεση που εξαπέλυσε το κομμουνιστικό κόμμα σε αναρχικούς και τροτσκιστές. Η εμπειρία του, τον βοήθησε να αντιληφθεί ότι το καθοριστικό στοιχείο, αυτό που πραγματικά διαχωρίζει τις κοινωνικές πλευρές, δεν αφορά σε απλές διχογνωμίες ως προς τη διαχείριση της οικονομίας. Το συμπέρασμά του σχηματοποιείται στην πρόταση, "η αληθινή διάκριση δεν είναι μεταξύ συντηρητικών και επαναστατών, αλλά μεταξύ εξουσιαστικών και ελευθεριακών"[iii].

Πάνω, λοιπόν, από τη διάκριση σε κατέχοντες και μη-κατέχοντες, υψώνεται το τείχος που χωρίζει τους υπερασπιστές της ελευθερίας από εκείνους, που αντιτάσσουν την ανάγκη σιδηράς εξουσίας. Πέρα, από την κάθετη διάκριση αριστερά/δεξιά, επανάσταση/συντήρηση, υπάρχει μία πιο ουσιαστική διάκριση, η οποία τέμνει οριζόντια το πολιτικό φάσμα: αυτή, που σχηματοποιείται από το φιλοσοφικό δίπολο ελευθερία/εξουσία. Ο προσανατολισμός προς την εξουσία δεν έχει συγκεκριμένο χρώμα. Όσο υπάρχει εξουσιαστική δεξιά, άλλο τόσο υπάρχει εξουσιαστική αριστερά. Γι' αυτό και η πικρή διαπίστωση ότι οι μαύρες και κόκκινες δικτατορίες μοιάζουν απελπιστικά μεταξύ τους. Απεναντίας, τα στοιχεία, που ενώνουν τους υπερασπιστές της ελευθερίας, ανεξάρτητα από τη συμβατική τους τοποθέτηση στο πολιτικό φάσμα, είναι πολύ περισσότερα από όσα τους χωρίζουν. Η αναρχική πολιτική φιλοσοφία έχει πολλά κοινά στοιχεία με το μαρξισμό σε οικονομικό επίπεδο. Ωστόσο, σε ηθικό και πολιτικο επίπεδο, δηλαδή στο πιο υψηλό επίπεδο, έχει θεμελιώδεις διαφωνίες με το μαρξισμό, ενώ αντιθέτως έχει πολύ περισσότερα κοινά με τον ηθικό και πολιτικό φιλελευθερισμό[iv].

Δύο στοιχεία φωτίζουν την ανεπάρκεια της οικονομικής

διάκρισης. Το πρώτο παρέχεται από την ισπανική Επανάσταση του 1936. Σε αυτήν, οι δύο αντιμαχόμενες παρατάξεις του δημοκρατικού στρατοπέδου, αναρχικοί και κομμουνιστές, είχαν πολύ κοντινές, σχεδόν ταυτόσημες αντίληψεις για την κατοχή των μέσων παραγωγής, δηλαδή, την οικονομία. Η μελέτη όμως της πορείας της ισπανικής Επανάστασης, αποδεικνύει ότι οι δύο αυτές παρατάξεις δεν συνιστούν, απλώς, διαφορετικές εκδοχές και αποχρώσεις της *ίδιας* επαναστατικής προσέγγισης, παρ' ότι έχουν κοινές αναφορές. Η βαθύτερη ανάλυσή τους δείχνει ότι τα δύο συστήματα χωρίζει φιλοσοφικό χάσμα: το ένα προσβλέπει σε μια κοινωνία απόλυτης ελευθερίας με την πίστη ότι αυτή θα έχει ως αποτέλεσμα την ισότητα· το άλλο προσβλέπει σε μια κοινωνία καταναγκαστικής ισότητας με την πίστη, ότι αυτή θα φέρει την ελευθερία.

Η διαφωνία είναι πολύ πιο καθοριστική από την επιφανειακή συμφωνία σε επί μέρους οικονομικά θέματα. Τις δύο παρατάξεις δεν τις ενώνει η μερική συμφωνία σε οικονομικό επίπεδο, αντίθετα τις χωρίζει η πλήρης αντίθεση στο ηθικό και πολιτικό επίπεδο. Γι' αυτό και η αιματηρή σύγκρουση στο ισπανικό έδαφος αποτελεί αντανάκλαση της σύγκρουσης της *Πρώτης Διεθνούς*, μεταξύ Μαρξ και Μπακούνιν, η οποία οδήγησε στη ρήξη το 1872***[v]***.

Ένα δεύτερο στοιχείο, που δείχνει γιατί η οικονομική ανάλυση δεν επαρκεί, αφορά στη σύγκριση μαρξισμού και νεοφιλελευθερισμού, δύο διαφορετικών, θεμελιωδώς αντιθετικών προσεγγίσεων που έχουν έναν κοινό παρονομαστή, είναι και οι δύο οικονομοκεντρικές.

Η κάθε μία υποστηρίζει ότι εάν ακολουθήσουμε τη δική της "σωστή" οικονομική προσέγγιση, όλα τα άλλα προβλήματα θα λυθούν. Οι μαρξιστές οικονομολόγοι λένε ότι εάν σε μια κοινωνία αλλάξει η οικονομική βάση, δηλαδή τα μέσα παραγωγής δεν ανήκουν πια στους πλούσιους ιδιώτες, αλλά περάσουν στα χέρια της κοινωνίας κι έχουμε μια σχεδιασμένη κλειστή οικονομία, επειδή αυτή η αλλαγή θα γίνει στο οικονομικό

επίπεδο, που είναι το πιο ουσιαστικό, τότε εξ ανάγκης θα αλλάξει και το πολιτικό και ηθικό εποικοδόμημα. Θα οδηγηθούμε, δηλαδή, σε μία ιδανική, ευτυχισμένη κοινωνία ισότητας. Στον υπαρκτό σοσιαλισμό τα μέσα παραγωγής έφυγαν από τα χέρια των ιδιωτών, αλλά αυτό δεν οδήγησε στην ευτυχισμένη κοινωνία. Αν η μαρξιστική προφητεία ευσταθούσε, τότε το Τείχος του Βερολίνου θα έπεφτε από την άλλη μεριά.

Όσο για το νεοφιλελευθερισμό, αυτός δεν είναι παρά ένας μαρξισμός γυρισμένος από την ανάποδη. Οι νεοφιλελεύθεροι υποστηρίζουν ότι εάν απελευθερωθεί τελείως η αγορά και η οικονομία, τότε θα οδηγηθούμε άμεσα σε μια κοινωνία ελευθερίας και σεβασμού των ατομικών δικαιωμάτων. Αυτό, λοιπόν, έκαναν και στη Χιλή του Πινοσέτ: ιδιωτικοποίησαν, δηλαδή απελευθέρωσαν τα πάντα -μέχρι και τις πηγές του νερού και τα ρυάκια, με αποτέλεσμα να πεθαίνουν οι φτωχοί χωρικοί από τη δείψα και την πείνα. Έφερε, η ιδιωτικοποίηση των μέσων παραγωγής ένα αποτέλεσμα που να προσεγγίζει, έστω, το ιδανικό της ελευθερίας και τον σεβασμό των ατομικών δικαιωμάτων; Κάθε άλλο. Επομένως, και αυτή η αντίληψη, η σαφέστατα οικονομοκεντρική, απέτυχε παταγωδώς όπως και η προηγούμενη. Γιατί απέτυχαν και οι δύο; απέτυχαν για τον ίδιο ακριβώς λόγο, διότι η οικονομική ανάλυση δεν επαρκεί, για να ερμηνεύσει ούτε την ανθρώπινη συμπεριφορά ούτε τα κοινωνικά γεγονότα.

Η αναρχία και ο φιλελευθερισμός είναι πρωτίστως ηθικές θεωρίες. Ηθική θεωρία είναι κάθε φιλοσοφική θεωρία που διερευνά την έννοια του καλού και του κακού και ιεραρχεί, αναλόγως, έννοιες όπως είναι η ελευθερία, η ισότητα, η δικαιοσύνη κ.τ.λ. Ως ηθικές θεωρίες, τόσο η αναρχία όσο και ο φιλελευθερισμός υποστηρίζουν ότι κάθε άνθρωπος μπορεί μόνος του, ελεύθερα, να κρίνει και να αποφασίζει για τις πράξεις του. Εδώ ακριβώς εντοπίζεται η σύγκλιση των θέσεων του Προυντόν και του Μπακούνιν, εμβληματικών μορφών της αναρχικής πλευράς, με αυτές του Λοκ και του Μιλλ, κορυφαίων εκφραστών της φιλελεύθερης παράδοσης. Θα μπορούσε να αναρωτηθεί κάποιος, αν υπάρχουν και ηθικές θεωρίες, που πρεσβεύουν κάτι

διαφορετικό. Η απάντηση είναι ότι βεβαίως υπάρχουν. Πρόκειται για τις θεωρίες εκείνες που δεν δέχονται, ότι ο άνθρωπος μπορεί να "γνωρίσει" μόνος του, αλλά ότι χρειάζεται τη συνδρομή ειδικών μεσαζόντων, όπως είναι ο μάγος της φυλής, ο Πάπας, η επαναστατική πρωτοπορία των Ιακωβίνων ή των Μπολσεβίκων. Αντιλήψεις που διατείνονται, ότι ο άνθρωπος είναι στρατιώτης της ιστορίας και σκοπός της ζωής του είναι η εκπλήρωση ενός προκαθορισμένου ιστορικού σχεδίου, όπως προέτρεπαν ο Χέγκελ ή ο Μαρξ. Αντιλαμβάνεται κανείς το χάσμα που χωρίζει αυτές τις προσεγγίσεις από τις αναρχικές και τις φιλελεύθερες. Αυτές, λοιπόν, οι διαφορετικές ηθικές αφετηρίες διαχωρίζουν καταστατικά την αναρχία από τον μαρξισμό και τη συνδέουν στενά με το φιλελελευθερισμό.

Από τις ηθικές θεωρήσεις αναρχίας και φιλελευθερισμού εκπηγάζουν αντίστοιχες πολιτικές θεωρήσεις. Αυτές διαφοροποιούνται σε πολλά, όπως είναι λόγου χάρη, ο ρόλος του ατόμου και της κοινωνίας, εν τούτοις, αυτές οι διαφορές μειονεκτούν σε σχέση με τη θεμελιώδη συμφωνία σε ηθικό επίπεδο. Στη συνέχεια από τις πολιτικές θεωρίες, που επιδιώκουν να εκφράσουν στο πολιτικό πεδίο τις ηθικές τους αφετηρίες, εκπηγάζουν με τη σειρά τους οι οικονομικές θεωρίες. Αυτές επιχειρούν τη διαχείριση της οικονομίας με τέτοιο τρόπο, ώστε να εξυπηρετούνται οι πολιτικές και ηθικές τους αφετηρίες. Προφανώς, εδώ, αναρχία και μαρξισμός συμπορεύονται –έως ένα βαθμό, ενώ υπάρχουν μεγάλες διαφορές ανάμεσα στις αναρχικές και φιλελεύθερες προσεγγίσεις (όπως επίσης και ανάμεσα στις επί μέρους φιελελεύθερες προσεγγίσεις αλλά και ανάμεσα στις επί μέρους αναρχικές προσεγγίσεις), πρόκειται για τις γνωστές και ουσιαστικές διαφοροποιήσεις μεταξύ αριστεράς και δεξιάς. Ωστόσο, όπως έγινε σαφές, η συμφωνία αναρχίας και μαρξισμού στο οικονομικό πεδίο είναι μερική και αφορά σε ένα επί μέρους θέμα. Αντίθετα, η διαφωνία του σε ηθικό και πολιτικό επιπεδο είναι θεμελιώδης και αφορά στο ουσιαστικότερο θέμα.

Διαπιστώσεις

Κανένα σύστημα δεν πρόκειται να αγκαλιάσει με στοργή, όσους

κηρύσσουν τη διαφωνία εναντίον του, όμως το φιλελεύθερο σύστημα είναι πολύ πιο ανεκτικό από τα αυταρχικά εξουσιαστικά συστήματα. Ακριβώς επειδή οι αναρχικές και ελευθεριακές ιδέες συγγενεύουν στη ρίζα τους με τις φιλελεύθερες, επιβιώνουν καλύτερα σε ένα περιβάλλον «δεξιού» φιλελευθερισμού, παρά σε ένα περιβάλλον "αριστερού" εξουσιαστικού σοσιαλισμού. Στοχαστές όπως ο Τσόμσκυ ή ο Καστοριάδης υπήρξαν σφοδροί επικριτές αυτού που θεωρούσαν ως *φιλελεύθερη ολιγαρχία* της Δύσης. Επέλεξαν, όμως, να ζήσουν και να δράσουν σε αυτήν και όχι στην, δήθεν, εξισωτική Ανατολή. Κι αυτό, προφανώς, επειδή η διαφωνία τους με αυτήν ήταν πολύ βαθύτερη και η συμφωνία τους πολύ επιφανειακή.

Στον αναρχικό χώρο, διακινείται συχνά η αντίληψη ότι η αναρχία εκπηγάζει από ένα ρεύμα σκέψης, το οποίο ηττήθηκε κατά την νεωτερικότητα. Η δική μου ανάγνωση είναι διαφορετική: αυτό που νικήθηκε τον περασμένο αιώνα δεν ήταν η αναρχία, αλλά ο ολοκληρωτισμός. Αφού, λοιπόν, η ανθρωπότητα κατάφερε να ξεφύγει από τα λεπίδια κάθε λογής αυτόκλητων σωτήρων, μπορούν σήμερα οι αναρχικοί να μπολιάσουν τον φιλελευθερισμό με τις δημιουργικές τους ιδέες. Ενεργώντας με αυτόν τον τρόπο εδραιώνουν την αμετακίνητη πίστη στην ανθρώπινη ελευθερία.

*Ο Γιώργος Ν. Πολίτης είναι λέκτορας κοινωνικής φιλοσοφίας στο Πανεπιστήμιο Αθηνών και συγγραφέας του βιβλίου, *Το δικαίωμα της πολιτικής ανυπακοής*, εκδ. Ψυχογιός, 2012.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

[i] Γ. Θ. Μαυρογορδάτος, «Η γένεση της διάκρισης αριστεράς και δεξιάς», *Η γαλλική Επανάσταση και η Ευρώπη*, Πρακτικά Διεθνούς Συμποσίου, Πάντειο Πανεπιστήμιο, Αθήνα, 1994, σελ. 165.

[ii] Κορνήλιου Καστοριάδη, *Το επαναστατικό πρόβλημα σήμερα*, Ύψιλον, Αθήνα, 2000, σσ. 40-41.

[iii] Η διατύπωση προέρχεται από επιστολή του Όργουελ προς τον φίλο του Μάλκολμ Μάγκριτζ με ημερομηνία 4/12/1948, ημέρα που ο συγγραφέας ολοκλήρωσε τη δακτυλογράφηση του μυθιστορήματος

1984.

[iv] Εξ ου και ο μαρξιστής ιστορικός Χόμπσμπαουμ, κατηγορούσε τους αναρχικούς ότι βρίσκονται κοντύτερα στους φιλελεύθερους της Σχολής του Σικάγου, παρά στους ορθόδοξους μαρξιστές, βλ. Eric Hobsbawm, *Revolutionaries*, Weidenfeld & Nicolson, 1973, σελ. 105.

[v] Πρβλ. Γιώργου Ν. Πολίτη, *Ελευθερία και Εξουσία*, Αθήνα, 2010, σσ. 161-233.

Περιοδικό Βαβυλωνία #Τεύχος 10

B-FEST 4 Promo

B-fest 4 (Reboot!)

[youtube id="CGE3MFX7uZM"]

Η ανύπαρκτη «γενιά του πολυτεχνείου»

Γιώργος Ν. Οικονόμου
Δρ Φιλοσοφίας

Τελευταίως πυκνώνουν οι επιθέσεις κατά του νοήματος του Πολυτεχνείου 1973. Μία από αυτές είναι η προσπάθεια απαξίωσης που στηρίζεται στη μεταπολιτευτική δημόσια εικόνα ορισμένων ατόμων, γνωστών από την εποχή εκείνη, που ταυτίζονται

συλλήβδην με τη λεγόμενη «γενιά του Πολυτεχνείου».[1] Βεβαίως στη Μεταπολίτευση ο βίος και οι απόψεις ορισμένων ατόμων από αυτούς που συμμετείχαν στο Αντιδικτατορικό Φοιτητικό Κίνημα και στην κατάληψη του Πολυτεχνείου ουδεμία σχέση έχουν με τις αντιλήψεις και το πνεύμα της εξέγερσης· αντιθέτως αποτελούν αναίρεση των αντιλήψεων αυτών και απεμπόληση των στόχων του Πολυτεχνείου. Τα ελάχιστα αυτά άτομα, ακολουθώντας πλέον την προσωπική τους καριέρα, εκμεταλλεύθηκαν το γεγονός της συμμετοχής τους και το εμπορεύθηκαν προς ίδιον όφελος.[2] Από την άλλη, υπήρξαν οι χιλιάδες που συμμετείχαν στην κατάληψη και στην εξέγερση και δεν ακολούθησαν τον δρόμο της συναλλαγής και της εξουσίας.

Αυτή η υποστασιοποίηση της «γενιάς του Πολυτεχνείου», η οποία καθιερώθηκε από τον μέγα δημαγωγό και κατασκευαστή όρων Ανδρέα Παπανδρέου, είναι αδόκιμη τόσο από πολιτική όσο και από κοινωνιολογική άποψη. Η κοινωνιολογία, η πολιτική θεωρία ή φιλοσοφία, η πολιτειολογία και άλλοι κλάδοι στις αναλύσεις τους για τη δημιουργία πολιτικών γεγονότων δεν χρησιμοποιούν τόσο τον όρο «γενιά» για να υποδηλώσουν πολιτικά υποκείμενα, αλλά όρους όπως «τάξεις», «κοινωνικά στρώματα», «μάζες», «πλήθος», «λαός», «κόμματα». Τα πολιτικά γεγονότα δεν συμβαίνουν από γενιές, αλλά από κοινωνικά ή πολιτικά σύνολα που εμφορούνται από ιδέες και προτάγματα και εκφράζονται από κοινωνικές και πολιτικές κινητοποιήσεις, οι οποίες ούτε μόνο από μία γενιά γίνονται, ούτε από όλη τη γενιά συλλήβδην – ακόμη και αν με το όρο «γενιά» υπονοούνται περισσότερες ηλικιακές γενιές. Στο Πολυτεχνείο συμμετείχαν πολλές ηλικίες κυρίως από 17 έως 27 ετών, φυσικά και άλλες σε μικρότερο βαθμό. Όσον αφορά στον αριθμό των συμμετεχόντων εντός του χώρου του Πολυτεχνείου, ο αριθμός δεν υπερέβαινε τους 4.000-5.000. Ο αριθμός αυτός αναλογικώς είναι πολύ μικρός, ακόμη και αν περιορισθούμε στο σύνολο των φοιτητών που την εποχή εκείνη ανέρχονταν σε 70.000, διότι οι «συνομήλικοι» της εποχής ήταν πολύ περισσότεροι.

Συγχύσεις υπάρχουν επίσης και στους λεγόμενους κινηματικούς χώρους που έχουν αποδεχθεί την κατασκευή της «γενιάς του Πολυτεχνείου». Κάποιοι μιλάνε λ.χ. για «κάστα πολιτικών της γενιάς του Πολυτεχνείου». Ο όρος «κάστα» είναι επίσης αδόκιμος, διότι αυτοί από τους συμμετέχοντες που ενεπλάκησαν στη μεταπολιτευτική πολιτική ζωή δεν ανήκαν σε ένα ενιαίο σχήμα, σε μία οργάνωση, ομάδα ή κόμμα με κοινά ιδεολογικά χαρακτηριστικά ή συμφέροντα (που θα δικαιολογούσε έστω και καταχρηστικώς τον όρο κάστα), αλλά ήταν διάσπαρτοι σε όλα σχεδόν τα κοινοβουλευτικά κόμματα, στις αριστερίστικες οργανώσεις, καθώς και ανεξάρτητοι, ακομμάτιστοι, ανέντακτοι ή αναρχικοί. Άλλωστε αυτοί δεν κληρονόμησαν κάποιου είδους προνόμια ούτε εμπόδισαν άλλους να τα αποκτήσουν ούτε επέβαλαν δια της βίας κάποιο κοινωνικό ή πολιτικό «ρατσισμό», θεωρώντας δηλαδή κάποιες άλλες «κάστες» ανώτερες ή κατώτερες – αυτά είναι τα χαρακτηριστικά της κάστας. Ο όρος θα μπορούσε να χρησιμοποιηθεί για ορισμένες κατηγορίες υπαλλήλων και επαγγελμάτων, όπως η «κάστα» των βουλευτών, των υπαλλήλων της βουλής (με το αυτοδιοίκητο καθεστώς), η «κάστα» των δικαστικών, των στρατιωτικών, η κάστα των υπαλλήλων των ΔΕΚΟ, των υπαλλήλων της ΕΥΠ, των μητροπολιτών (με το αυτοδιοίκητο καθεστώς και το αφορολόγητο). Οι κατηγορίες αυτές είχαν και έχουν προνόμια, κατοχυρωμένα από τον νόμο, την εκάστοτε εξουσία και όλα τα κόμματα – προνόμια που δεν τα έχουν άλλοι εργαζόμενοι, τουλάχιστον μέχρι το 2012.

Άλλοι επίσης θεωρούν πως «ένα κομμάτι της γενιάς του Πολυτεχνείου και της μεταπολίτευσης έχει στα χέρια του την εξουσία εδώ και τρεις δεκαετίες». Φυσικά αυτό δεν συμβαίνει. Όσοι από τους συμμετέχοντες στο Πολυτεχνείο ασχολήθηκαν με τα πολιτικά δεν έχουν στα χέρια τους την εξουσία. Απλώς συμμετείχαν στην εξουσία, όπως και οι υπόλοιποι των άλλων «γενιών», και προφανώς οι δεύτεροι ήταν και περισσότεροι. Η πολιτική εξουσία, από το 1974, ανήκε στα κόμματα του ΠΑΣΟΚ και της ΝΔ τα οποία δεν τα ίδρυσαν οι συμμετέχοντες στην κατάληψη. Τα κόμματα αυτά είχαν αρχηγούς-πρωθυπουργούς τον Κ. Καραμανλή Α΄, τον Α. Παπανδρέου, τον Κ. Μητσοτάκη, τον Κ. Σημίτη, τον Κ.

Καραμανλή Β΄, τον Γ. Α. Παπανδρέου και τον Α. Σαμαρά. Όλοι αυτοί προφανώς ουδεμία σχέση είχαν με το Πολυτεχνείο 1973. Αυτοί που θα μπορούσαν να ενταχθούν ηλικιακώς στη λεγόμενη «γενιά του Πολυτεχνείου» είναι οι τρεις τελευταίοι, μαζί με την Ντόρα Μητσοτάκη-Μπακογιάννη. Όμως αυτοί ούτε συμμετείχαν στην κατάληψη και την εξέγερση ούτε είχαν ή έχουν κάποια πολιτική σχέση με τον χαρακτήρα και τους στόχους του Πολυτεχνείου. Στην ίδια κατηγορία ανήκει λ.χ. και ο πρώην ισχυρός στρατηγός αρχηγός του ΓΕΣ (2009-2011) εθνικιστής Φραγκούλης Φράγκος και υπουργός στην κυβέρνηση Π. Πικραμμένου (2012). Γεννημένος το 1951, ήταν το 1973 ανθυπολοχαγός του ελληνικού στρατού και ίσως ένας από αυτούς που θα ήταν ευνοϊκός στην αιματηρή καταστολή της εξέγερσης – διαφορετικά θα είχε κάποια αντίδραση ή δήλωση έστω και μετά τη Μεταπολίτευση. Ηλικιακώς ανήκει στη «γενιά του Πολυτεχνείου», όπως και χιλιάδες άλλοι της αντίθετης πλευράς ή της σιωπηρής και παθητικής πλειοψηφίας. Όπως και ο ακροδεξιός εθνικιστής και ρατσιστής μητροπολίτης Πειραιώς Σεραφείμ Μεντζελόπουλος που βρίσκεται στους αντίποδες του Πολυτεχνείου. Γεννημένος το 1956, έχει την ηλικία του Διομήδη Κομνηνού, του μαθητή που ήταν από τους πρώτους δολοφονηθέντες της εξέγερσης.

Η αλήθεια είναι πως την πολιτική εξουσία είχαν και έχουν στα χέρια τους από το 1974 τα δύο αυτά κόμματα, η οικονομική ολιγαρχία και τα ΜΜΕ. Και όπως συμβαίνει από πάντα και για όλα τα κράτη, στην εξουσία συμμετείχαν και συμμετέχουν άτομα από όλες τις γενιές – κάποια άτομα και όχι συλλήβδην όλη η γενιά. Περαιτέρω, η εξουσία εν Ελλάδι ασκείται σε βασικούς τομείς επί τρεις δεκαετίες από τα όργανα της Ε.Ε. – διότι αυτός είναι ο βασικός νόμιμος κανόνας της ένταξης, τον οποίο κάθε χώρα-μέλος εν πλήρει γνώσει υπέγραψε. Επίσης, σημαντικό μέρος της εξουσίας ασκείται από τη δικαστική εξουσία, ο τρίτος τομέας της ρητής εξουσίας μετά την κυβερνητική και τη νομοθετική. Η δικαστική εξουσία είναι βασικός στυλοβάτης του κοινωνικού-οικονομικού-πολιτικού συστήματος και ενεργεί ως φύλακάς του. Επί πλέον, υπάρχει και η κυρίως ειπείν εκτελεστική εξουσία, η οποία ορίζεται από την κυβερνητική και νομοθετική εξουσία.

Αυτή έχει ως όργανα τις ποικίλες γραφειοκρατικές υπηρεσίες και εταιρείες, τις εφορίες, τις πολεοδομίες, τα δασαρχεία, τις ΔΕΚΟ, το λιμενικό, την πυροσβεστική, την αστυνομία, τα ΜΑΤ, την ΚΥΠ/ΕΥΠ, που έχουν επανδρωθεί με πελατειακά κομματικά κριτήρια με ψηφοφόρους και οπαδούς των δύο κομμάτων εξουσίας. Όμως το βασικό στήριγμα της εξουσίας είναι ο Στρατός, ο οποίος είναι κράτος εν κράτει με το πολυπληθές προσωπικό, τα μεγάλα προνόμια και το σκανδαλώδες καθεστώς της οικονομικής του ενίσχυσης από τον προϋπολογισμό. Η χρεοκοπημένη Ελλάς στους στρατιωτικούς εξοπλισμούς καταλαμβάνει την πρώτη θέση στην Ευρώπη και την πέμπτη στον κόσμο![3] Στις εξουσίες αυτές θα πρέπει να προστεθεί και η άτυπη εξουσία της Εκκλησίας, η οποία, εκτός του ιδεολογικού ρόλου και του προασπιστή κάθε συντηρητικού, μεταφυσικού, βυζαντινού και αντιδημοκρατικού δόγματος, αποτελεί στήριγμα της κυρίαρχης εξουσίας, συνιστώντας κράτος εν κράτει με αδιαφάνεια στη διαχείριση της μεγάλης περιουσίας της, με σκανδαλώδες καθεστώς αφορολόγητου, με ιερείς και μητροπολίτες μισθοδοτούμενους από το κράτος.

Αυτό είναι συνοπτικώς το πλέγμα της εξουσίας στην Ελλάδα της Μεταπολίτευσης. Κάτι παρόμοιο υπήρχε και πριν από τη δικτατορία, που δεν υπήρχε «γενιά του Πολυτεχνείου», και κάποια παραλλαγή θα υπάρχει στο μέλλον, που δεν θα υπάρχει η «γενιά του Πολυτεχνείου». Το πλέγμα αυτό αποτελείται από δομές και ανεξέλεγκτους μηχανισμούς και λειτουργεί χάρη σε αυτούς – τα άτομα απλώς εξυπηρετούν τη λειτουργία του. Το πλέγμα αυτό εξουσίας ευθύνεται για τα μακροχρόνια δομικά προβλήματα της οικονομίας και της κοινωνίας, για την ανυπαρξία πολιτισμού, για τις χρόνιες πολιτισμικές παθογένειες, για το τεράστιο δημοσιονομικό έλλειμμα και το υπέρογκο χρέος. Άλλωστε, το πελατειακό σύστημα, η διαφθορά, ο κομματισμός, ο συντεχνιασμός, η ευνοιοκρατία, ο νεποτισμός, η οικογενειοκρατία και όλα τα δομικά προβλήματα του νεοελληνικού συστήματος που οδήγησαν στη χρεοκοπία, δεν ξεκίνησαν το 1974, αλλά έχουν τη βάση τους στο μετεμφυλιακό καθεστώς της Δεξιάς και των ανακτόρων και συνεχίσθηκαν με άλλη μορφή στη Μεταπολίτευση.

Εξάλλου, το ίδιο πλέγμα εξουσίας ευθύνεται και για τις παρακμιακές και καταστροφικές στιγμές στο παρελθόν: χρεοκοπία 1893, Διχασμός 1916, Μικρασιατική καταστροφή 1922, χρεοκοπία 1932, δικτατορία Ι. Μεταξά 1936-1940, εμφύλιος 1944-45 και 1946-49, βασιλικό πραξικόπημα 1965, δικτατορία 1967-74, κυπριακό πρόβλημα από το 1960, σφαγή του Πολυτεχνείου το 1973, ανατροπή Μακαρίου και διχοτόμηση της Κύπρου το 1974. Όλα αυτά τα συνεχή βίαια γεγονότα είχαν όχι μόνο υλικές και πολιτικές καταστρεπτικές συνέπειες, αλλά επέφεραν και την αποσάθρωση των πολιτισμικών, ηθικών και κοινωνικών αξιών· συνετέλεσαν στη διάλυση του κοινωνικού ιστού. Επέτρεψαν την εξοικείωση μεγάλου μέρους της κοινωνίας με τη βία, τον φόβο, την ανασφάλεια, την παθητικότητα, την αναλγησία, τον ατομικισμό.

Η εξουσία, λοιπόν, ανήκε στα δύο κόμματα, στην οικονομική ολιγαρχία, στη δικαστική εξουσία, στα ΜΜΕ και στους κρατικούς μηχανισμούς. Το πλέγμα αυτό εξουσίας έλαβε τις κρίσιμες αποφάσεις, θέσπισε τους νόμους του συστήματος, καθόρισε την οικονομική πολιτική και χειρίσθηκε τα χρήματα των φορολογουμένων. Αυτό ευθύνεται για την παρακμή και τη χρεοκοπία – οι ευθύνες του είναι και ποινικές. Φυσικά μερίδιο πολιτικής ευθύνης έχει και το τμήμα εκείνο της νεοελληνικής κοινωνίας (85%) που ανεχόταν, υπέθαλπε και ψήφιζε αυτό το πλέγμα εξουσίας καθ’ όλη τη διάρκεια της Μεταπολίτευσης. Οι ευθύνες της κοινωνίας διαπιστώνονται αμέσως μετά το τέλος της δικτατορίας, όταν στις πρώτες εκλογές του 1974 έδωσε στον Κ. Καραμανλή το απίστευτο ποσοστό του 54,5%, όπως ήδη ανέφερα. Ούτε στάθηκε ικανή να επιβάλει την αποχουντοποίηση του κρατικού μηχανισμού και την τιμωρία των χιλιάδων συνεργασθέντων με τη δικτατορία. Η κοινωνία δηλαδή παραδόθηκε σχεδόν αμαχητί στη ΝΔ του Κ. Καραμανλή και από το 1981 στο ΠΑΣΟΚ του Ανδρέα Παπανδρέου – ακολουθώντας δηλαδή αντίθετο δρόμο από αυτόν του Πολυτεχνείου. Παραδόθηκε επίσης από τη δεκαετία του 1990 στον εθνικισμό (Μακεδονικό, Α. Σαμαράς, Δίκτυο 21) και στον θρησκευτικό φανατισμό (Χριστόδουλος, Άνθιμος), αφού ήδη είχε γίνει έρμαιο στις σημασίες της αστικής ιδεολογίας και του καπιταλιστικού τρόπου ζωής (κατανάλωση,

τηλεθέαση, καριέρα, ατομικισμός, εύκολος πλουτισμός, διασκέδαση, λάιφ-στάιλ κ.ο.κ.).

Η χρήση λοιπόν του όρου «γενιά του Πολυτεχνείου» με τον τρόπο που γίνεται είναι άστοχη.[4] Επίσης η απόδοση των ευθυνών για τη σημερινή κατάσταση σε αυτήν τη «γενιά», δηλώνει την εμπάθεια είτε την ανικανότητα κατανόησης που χαρακτηρίζει ορισμένους διανοούμενους, πολιτικούς και δημοσιογράφους. Οι διαστρεβλώσεις και συγκαλύψεις στα ιστορικά και πραγματικά γεγονότα με τον επιπόλαιο και επιφανειακό τρόπο που γίνονται είναι καθαρό νεοελληνικό φαινόμενο. Πέραν του ότι δεν ανταποκρίνεται στην ιστορική και πολιτική πραγματικότητα, δεν δηλώνει ιστορική και πολιτική συνείδηση και ούτε δημιουργεί τέτοια. Δηλώνει κυρίως την αποφυγή ανάληψης ευθυνών για τη μεταπολιτευτική αφασία και την απόκρυψη των ευθυνών αυτών, μεταφέροντά τες σε κάποια γνωστά πρόσωπα.

Η χρήση του όρου «γενιά» συγκαλύπτει επί πλέον το πολιτικό περιεχόμενο της κατάληψης και τις ριζοσπαστικές συνδηλώσεις της εξέγερσης του 1973, τα οποία ανάγει σε ορισμένα άτομα που δεν έχουν πια σχέση με το γεγονός, αλλά ζουν τη ζωή τους όπως και όλα τα υπόλοιπα – η μόνη διαφορά τους είναι οι αναμνήσεις και τα βιώματα: τα μεν ενθυμούνται τον συλλογικό πυρετό της επαναστατημένης εποχής, τα δε τα ιδιωτικά δέκατα της αμέριμνης ομαλότητας. Οι ευθύνες συνεπώς των ατόμων που συμμετείχαν στην εξουσία από τα μέσα της δεκαετίας 1980 είναι ατομικές, και όχι αδιακρίτως συλλογικές ευθύνες μίας «γενιάς», οποιαδήποτε και αν είναι αυτή. Αντιστρόφως, τα άτομα που συμμετείχαν στο Αντιδικτατορικό Φοιτητικό Κίνημα, στην κατάληψη και στην εξέγερση ευθύνονται μόνο για τα συγκεκριμένα γεγονότα και τη συγκεκριμένη περίοδο. Μετά το τέλος των γεγονότων και της συγκεκριμένης περιόδου ουδεμία συλλογική ευθύνη φέρουν. Η περίοδος αυτή έληξε οριστικώς και ανεπιστρεπτί στις 17 Νοεμβρίου 1973. Οι συμμετέχοντες στην κατάληψη δεν ήταν ούτε κόμμα ούτε ομοιογενής ομάδα για να συνεχίσει στις αλλαγμένες πια συνθήκες της Μεταπολίτευσης, ανεξάρτητα από την κοινωνία και χωρίς αυτήν.

Αντί λοιπόν των βιαστικών σχηματοποιήσεων και των εύκολων αιτιάσεων για την ανυπόστατη πολιτικώς «γενιά του Πολυτεχνείου» στη Μεταπολίτευση, θα ήταν διδακτικότερη και δημιουργικότερη η αναζήτηση ευθυνών στην πολιτική-οικονομική-μιντιακή ελίτ, στο αντιδημοκρατικό σύστημα εξουσίας, στα συγκεκριμένα άτομα όλων των «γενιών» που συμμετείχαν σε αυτό με τον έναν ή τον άλλον τρόπο. Καθώς επίσης στην κοινωνία που διαμορφώθηκε με τη Μεταπολίτευση, η οποία στη συντριπτική πλειοψηφία της στήριξε επί δεκαετίες το καθεστώς, τις αντιλήψεις και τις δομές που οδήγησαν στην παρακμή, και οι οποίες ουδεμία σχέση έχουν με τον αγώνα και τους στόχους του Πολυτεχνείου.

Σημειώσεις:

[1] Εκτός του ΛΑΟΣ, της «Χρυσής Αυγής» και της ΟΝΝΕΔ, στη διαστρέβλωση συμβάλλουν με τις απόψεις τους και άλλοι όπως οι Στ. Ράμφος, Γ. Κύρτσος, Λ. Λαζόπουλος, Τ. Θεοδωρόπουλος κ.ά.
[2] Λόγου χάριν Κ. Λαλιώτης, Στ. Τζουμάκας, Μ. Δαμανάκη, Ν. Χριστοδουλάκης, Χρ. Παπουτσής, Π. Ευθυμίου, Ν. Μπίστης, Μ. Ανδρουλάκης, Κ. Σκανδαλίδης, Χρ. Λαζαρίδης.
[3] Αυτός ο σκανδαλώδης γιγαντισμός οφείλεται σε έναν στρατιωτικό εθνικισμό που έχει ως πρόφαση τους ποικίλους «εξωτερικούς εχθρούς» και επιτρέπει τις χαριστικές κρατικές δαπάνες για τους στρατιωτικούς εξοπλισμούς, τις σπατάλες για προνόμια στην «κάστα» των στρατιωτικών και τη μεγάλη διαφθορά των μεγάλων εξοπλιστικών προγραμμάτων (βλ. Τσοχατζόπουλος).
[4] Το ίδιο ισχύει και για τον Μάιο 1968. Ο όρος «γενιά του Μάη ’68» δεν είναι δόκιμος, όσο εύχρηστος και αν φαίνεται ορισμένες φορές, για βάση σε κάποια συζήτηση. Στα γεγονότα του Μαΐου 1968 συμμετείχαν πολλές γενιές, από μαθητές, φοιτητές και εργαζομένους όλων των ηλικιών. Είναι το ίδιο όπως όταν χρησιμοποιείται ο όρος «γενιά των Λαμπράκηδων». Δεν είναι εύστοχος όρος, διότι δεν ήταν όλοι Λαμπράκηδες, αλλά κάποια μόνο άτομα που συμμετείχαν στη νεολαία αυτή της προδικτατορικής Αριστεράς. Ο όρος «Λαμπράκηδες» είναι πιο σωστός. Και στις δύο περιπτώσεις θα ήταν καταλληλότερος ο όρος

συμμετέχοντες. Σημειωτέον ότι στον χώρο της λογοτεχνικής κριτικής χρησιμοποιείται ο όρος «γενιά» (λ.χ. «γενιά του ’30») για να δηλώσει τους λογοτέχνες που εμφανίσθηκαν μία συγκεκριμένη περίοδο και χαρακτηρίζονται από κοινές εν γένει αισθητικές, εθνικές, κοινωνικές ή άλλες κατευθύνσεις. Συνεπώς, η χρήση του όρου εδώ είναι διαφορετική και επιτρέπει άλλη νομιμότητα.

Περιοδικό Βαβυλωνία #Τεύχος 10

Ριζώνοντας την Αλληλέγγυα Οικονομία στην Κοινωνία

Αντώνης Μπρούμας

Το εγχώριο ανταγωνιστικό κίνημα βρίσκεται σε σταυροδρόμι. Οι οργανωτικές του δομές δεν μπορούν να ανταπεξέλθουν στις ανάγκες της ιστορικής συγκυρίας. Υπάρχουν όμως πλέον οι δυνατότητες για ένα ποιοτικό άλμα, που θα αλλάξει τους συσχετισμούς δύναμης και θα οδηγήσει σε ευρύτερους κοινωνικούς μετασχηματισμούς. Αυτό που λείπει σε αγωνιστές και ευρύτερα κομμάτια του κινήματος είναι η συνείδηση των ευθυνών, που συνεπάγεται η ιστορική στιγμή. Γιατί αυτό που απαιτεί η ιστορική στιγμή είναι τα κινήματά μας να δώσουν στο τώρα συγκεκριμένες διεξόδους στα κοινωνικά αδιέξοδα, δείχνοντας σαν ανεμοδείχτες μέσα στην καταιγίδα την κατεύθυνση της κοινωνικής απελευθέρωσης, μπολιάζοντας τις καρδιές των ανθρώπων με την ελπίδα και την προοπτική για το άμεσα εφικτό ενός καλύτερου, πιο δίκαιου και ελεύθερου, κόσμου.

Κάθε μαζικό κοινωνικό κίνημα, που συγκρούστηκε με τις δυνάμεις της συντήρησης της εποχής του, επιδίωξε τις υλικές συνθήκες της αυτονομίας του από το κράτος και τον καπιταλισμό. Η κάλυψη

των ανελέητων υλικών αναγκών των κοινωνικών κομματιών που τα απάρτιζαν, εξώθησε τέτοια κινήματα στο να δώσουν ριζοσπαστικές απαντήσεις στο πεδίο της οικονομίας και, έτσι, να διευρύνουν τις οργανωτικές τους υποδομές και την κοινωνική τους ακτινοβολία στο πεδίο της πολιτικής. Σήμερα, που το κράτος και η καπιταλιστική αγορά υποχωρούν ταχύτατα από την κάλυψη των υλικών αναγκών της κοινωνίας, τα κινήματα καλούνται να εγκολπώσουν το δημιουργούμενο κενό σε απελευθερωτική κατεύθυνση, ισχυροποιώντας με αυτόν τον τρόπο τις δομές τους και αναβαθμίζοντας τις θέσεις τους στον κοινωνικό ανταγωνισμό. Σε αυτό το πλαίσιο, η κοινωνική και αλληλέγγυα οικονομία (ΚΑΟ) μπορεί υπό όρους να αποτελέσει την απάντηση για μία παραγωγή/διανομή πέρα από τον καπιταλισμό.

Κατακτώντας τις Υλικές Συνθήκες της Αυτονομίας

Η κοινωνική αυτονομία απαιτεί την καλλιέργεια ικανών υλικών συνθηκών, που θα την καθιστούν εφικτή. Για να καλλιεργούνται όμως οι υλικές αυτές συνθήκες, είναι αναγκαία η διαρκής διάδοση και ο πολλαπλασιασμός σχέσεων παραγωγής και διανομής, που αφενός δίνουν έμφαση στη συνεργασία και την αλληλεγγύη και αφετέρου προσφέρουν άγονο έδαφος για την εκμετάλλευση και την ιεραρχία. Μακριά από τη λογική της μετάθεσης τέτοιων συνθηκών σε ένα απώτερο μέλλον, τα κινήματά μας ήδη υιοθετούν πρακτικές άμεσης δράσης στο οικονομικό πεδίο, προεικονίζοντας στο τώρα τις κοινωνικές σχέσεις του αύριο (Graeber 2007). Μία τέτοια προεικόνιση δεν μπορεί παρά να είναι εγγενώς αντιφατική, αφού φέρει στοιχεία τόσο του παλιού, που απορρίπτουμε, όσο και του νέου, που επιβάλλουμε. Η αντιφατικότητα όμως αυτή δεν αποτελεί σημάδι κάποιου είδους ήττας, όπως συχνά εκλαμβάνεται, αλλά αντίθετα συνιστά ένδειξη γόνιμης πάλης και ανατροπής απέναντι σε έναν ωκεανό παγκοσμιοποιημένης καπιταλιστικής αγοράς. Η θεμελίωση άλλωστε πιο δίκαιων και ελεύθερων σχέσεων παραγωγής, η δικτύωση μεταξύ τους στη βάση της συνεργασίας και η διάδοσή τους μέσα στο κοινωνικό σώμα δεν αποτελεί για εμάς απλώς ένα εργαλειακό μέσο για την επανάσταση, αλλά τη σύμπηξη στο τώρα ενός τρόπου ζωής πιο αξιοπρεπούς από το καθεστώς της μισθωτής

σκλαβιάς, ενός τρόπου ζωής που συνδυάζει αρμονικά τη συνεργατική απάντηση στις υλικές μας ανάγκες με τον αταλάντευτο στόχο για την κοινωνική απελευθέρωση.

Ποια όμως στοιχεία επιθυμούμε να προεικονίζουμε στις σχέσεις παραγωγής/διανομής του σήμερα για τον αυριανό κόσμο; Είμαστε αντίθετοι με τις καπιταλιστικές σχέσεις παραγωγής/διανομής, γιατί αυτές χαρακτηρίζονται από την ιεραρχία, το απρόσωπο του εμπορεύματος, το ιδιωτικό κέρδος, τις οικονομικές ανισότητες, τον ανταγωνισμό και την καταστροφικότητα της διαρκούς οικονομικής μεγέθυνσης. θέλουμε να τις αντικαταστήσουμε με σχέσεις, που θα προάγουν την έλλειψη κυριαρχίας, την πρόσωπο με πρόσωπο συνεργασία, το κοινωνικό όφελος, το δώρο, την αξία χρήσης των προϊόντων/υπηρεσιών, τη διανομή στον καθένα ανάλογα με τις ανάγκες και τις επιθυμίες του και την αρμονική συνύπαρξη του ανθρώπου με τη φύση. Η εξασφάλιση στο τώρα των υλικών συνθηκών της αυτονομίας μας πέρα από το κράτος και τον καπιταλισμό, μας σπρώχνει να μην περιοριζόμαστε αποκλειστικά και μόνο στο πεδίο της άσβεστης ταξικής πάλης αλλά να δημιουργούμε τις δικές μας οικονομικές δομές σε αντικαπιταλιστική κατεύθυνση και, κυρίως, να τις δικτυώνουμε μεταξύ τους.

Πιο σημαντικό, κοινωνικο-οικονομικές σχέσεις, που προεικονίζουν τον αυριανό κόσμο, δεν μπορούν παρά να καταπολεμούν την εκτεταμένη αυτονόμηση του πεδίου της οικονομίας από τη σφαίρα της πολιτικής, που κατέστη εφικτή με την επικράτηση του οικονομισμού ως κοινού τόπου για τις δύο κυρίαρχες ιδεολογίες των τελευταίων εκατονταετιών, του οικονομικού φιλελευθερισμού και του μαρξισμού. Ο οικονομισμός είναι αυτό το ιδεολογικό δόγμα, που έχει μετατρέψει την καπιταλιστική αγορά σε μία μεγα-μηχανή καταστροφής των ανθρώπων και της φύσης, πλήρως αυτονομημένη όχι μόνο από τις πεπερασμένες δυνατότητες της βιόσφαιρας αλλά ακόμη και από τις κοινωνικές ανάγκες που υποτίθεται ότι εξυπηρετεί. Αντίθετα, μέσα από τα οικονομικά μας εγχειρήματα πρέπει να στοχεύουμε στη γενικευμένη αυτοδιαχείριση (Βαρκαρόλης 2012), δηλαδή στην

πλήρη απορρόφηση του πεδίου της οικονομίας από τη σφαίρα της πολιτικής, όχι αναγκαστικά στα πλαίσια ενός κεντρικού σχεδιασμού, που θα προϋποθέτει το κράτος, αλλά μέσα από την τοπικοποίηση (Zibechi 2010) και την αποανάπτυξη (Τάιμπο 2012).

Η Κοινωνική & Αλληλέγγυα Οικονομία ως Δυνατότητα

Η κοινωνική και αλληλέγγυα οικονομία (ΚΑΟ) δεν είναι καινούργιο φαινόμενο αλλά εμφανίζεται ιστορικά με τη γέννηση του εργατικού κινήματος ως αναπόσπαστο κομμάτι της δράσης του (Λιερός 2012). Αποτελεί τύπο οικονομικής δραστηριότητας, ο οποίος παρεκκλίνει από τους τύπους που παράγουν το κράτος και η καπιταλιστική αγορά ως προς τις σχέσεις, τόσο ανάμεσα στους εργαζόμενους όσο και μεταξύ των εργαζομένων και της κοινωνίας. Έτσι, βασικά της χαρακτηριστικά είναι αφενός η διαμόρφωση σχέσεων συνεργασίας των εργαζομένων μεταξύ τους και σε διαπροσωπικό επίπεδο με την κοινότητα και αφετέρου η εξυπηρέτηση κοινωνικών αναγκών και η παραγωγή κοινών αγαθών. Ειδικότερα, οι σχέσεις συνεργασίας ανάμεσα στους εργαζόμενους συναρθρώνονται γύρω από την εκούσια συμμετοχή, την ισότητα των μελών και την αμεσοδημοκρατική διακυβέρνηση, ενώ επεκτείνονται και πέρα από κάθε μεμονωμένη οικονομική μονάδα μέσα από τη δικτύωση και την ομοσπονδίωση των εγχειρημάτων της ΚΑΟ. Επιπρόσθετα, τέτοια εγχειρήματα προσανατολίζονται στην ικανοποίηση των αναγκών των καταναλωτών, των ίδιων των εργαζομένων και του ευρύτερου κοινού, όπου ο όρος «ανάγκες» δεν δηλώνει μόνο τις οικονομικές αλλά και τις κοινωνικές, τις περιβαλλοντικές και τις πολιτιστικές (Καπογιάννης, Νικολόπουλος 2012). Με δυο λόγια, η ΚΑΟ προάγει κοινωνικο-οικονομικές σχέσεις συνεργασίας και αλληλεγγύης.

Η ΚΑΟ πρέπει να ιδωθεί ως δυνατότητα. Και αυτό γιατί τα εγχειρήματα, που επιθυμούν να ακολουθούν τις αρχές της, καλούνται να αντιμετωπίζουν διαρκώς αντιφάσεις, που γεννιούνται λόγω της εξαναγκασμένης λειτουργίας τους μέσα στο ολοκληρωμένο οικονομικό σύστημα της καπιταλιστικής αγοράς και στους κατασταλτικούς μηχανισμούς του κράτους. Έτσι, σε τέτοια εγχειρήματα η μισθωτή και εξαρτημένη εργασία δύναται να

παραχωρεί τη θέση της σε οριζόντιες και δημοκρατικές σχέσεις (συν)εργασίας, με τελικό στόχο-πρόταγμα την εξάλειψη της κυριαρχίας και της εκμετάλλευσης ανθρώπου από άνθρωπο (Καπογιάννης, Νικολόπουλος 2012). Επιπλέον, η δημοκρατία στους χώρους δουλειάς, η πρόσωπο με πρόσωπο σχέση με τους καταναλωτές, η απαγόρευση της διανομής κερδών και ο σταθερός προσανατολισμός στην ικανοποίηση των κοινωνικών και οικολογικών αναγκών δύνανται να αίρουν την αλλοτρίωση του εργαζομένου ως προς το περιεχόμενο και το προϊόν της εργασίας, που αναπαράγεται στις καπιταλιστικές σχέσεις παραγωγής. Εντούτοις, η πάλη ενάντια στην κυριαρχία, την εκμετάλλευση και την αλλοτρίωση συνεχίζεται και στο εσωτερικό των εγχειρημάτων της ΚΑΟ.

Κατά συνέπεια, η κοινωνική και αλληλέγγυα οικονομία μπορεί να οδηγήσει σε έναν κόσμο πέρα από τον καπιταλισμό. Το πιο σημαντικό πλεονέκτημά της είναι ότι, σε αντίθεση με το στρατήγισμα του κεντρικού σχεδιασμού, που θα επέλθει μετά την κατάληψη του αστικού κράτους, η ΚΑΟ αναπτύσσεται από τα κάτω προς τα πάνω, δημιουργώντας δίκτυα οικονομικής εξουσίας παράλληλα με τα κυρίαρχα δίκτυα της καπιταλιστικής οικονομίας και έτσι διαθέτοντας βαθιά γείωση με τις κοινωνικές ανάγκες. Αυτό το πλεονέκτημα όμως μπορεί να αποτελεί και το σοβαρότερο μειονέκτημα της ΚΑΟ ως προς τον αντικαπιταλιστικό της προσανατολισμό. Και αυτό γιατί τα δίκτυα της ΚΑΟ, όσο εκτεταμένα και καλά οργανωμένα και αν γίνουν, θα είναι πάντοτε καταδικασμένα να απορροφούνται από τον καπιταλισμό, αν δεν αποτελούν αναπόσπαστο οικονομικό όχημα ενός αποφασισμένου αντιεξουσιαστικού κινήματος, που θα αναμετρηθεί και σε ευνοϊκούς συσχετισμούς θα συντρίψει τον κρατικό μηχανισμό, καταλύοντας τις κοινωνικές σχέσεις που αναπαράγονται μέσω και γύρω από αυτόν.

Η Θεσμική Κατοχύρωση της ΚΑΟ στην Ελλάδα

Οι νόμοι αντανακλούν συσχετισμούς δύναμης ανάμεσα στο ανταγωνιστικό κίνημα και την κυριαρχία. Εμπεριέχουν λοιπόν όχι μόνο τους κανόνες που εγκαθιδρύουν και διευρύνουν τις

κυρίαρχες κοινωνικές σχέσεις αλλά και επιλογές και παραχωρήσεις της κυριαρχίας προς τους από κάτω, προκειμένου να διασφαλίζεται, έστω επιφανειακά, η κοινωνική ειρήνη.

Η θεσμική κατοχύρωση της ΚΑΟ στην Ελλάδα έλαβε χώρα με τον Ν. 4019/2011 μέσα στην καρδιά της οικονομικής κρίσης. Η χρονικότητα αυτής της κίνησης δεν είναι τυχαία. Η κλιμακούμενη υποχώρηση της μισθωτής εργασίας δημιουργεί πρόσκαιρα στο περιθώριο ένα υπεράριθμο δυναμικό κυρίως νέων ανθρώπων, που αποτελούν ενδεχόμενη απειλή για την κυρίαρχη τάξη. Ταυτόχρονα, η καταστροφή των ισχνών προνοιακών υποδομών του κράτους σε συνδυασμό με τη διάρρηξη του κοινωνικού ιστού γιγαντώνει τον χώρο των απόκληρων, που δεν έχουν πρόσβαση σε βασικά κοινωνικά αγαθά. Στη συγκυρία αυτή, η επιλογή του συστήματος είναι «βγάλτε τα πέρα μόνοι σας». Στο πλαίσιο αυτό εντάσσεται και η κατοχύρωση της ΚΑΟ, την οποία και πρέπει να εκμεταλλευτούμε στο έπακρο για τους δικούς μας σχεδιασμούς κοινωνικής αυτοοργάνωσης και κάλυψης του κενού με άλλους όρους.

Η κοινωνική συνεταιριστική επιχείρηση (ΚΟΙΝΣΕΠ) του Ν. 4019/2011 είναι αστικός συνεταιρισμός με κοινωνικό σκοπό, που διαθέτει εκ του νόμου εμπορική ιδιότητα. Δύναται να αποσκοπεί στην κοινωνική ένταξη και στην παραγωγή προϊόντων και παροχή υπηρεσιών κοινωνικού-προνοιακού χαρακτήρα για ευάλωτες ομάδες πληθυσμού ή στην προαγωγή του τοπικού και συλλογικού συμφέροντος, στην απασχόληση, στην ενδυνάμωση της κοινωνικής συνοχής και της τοπικής ή περιφερειακής ανάπτυξης. Για την ίδρυσή της χρειάζονται τουλάχιστον 5 μέλη. Τα μέλη δεν φέρουν ευθύνη για τα χρέη της ΚΟΙΝΣΕΠ παρά μόνο μέχρι το ύψος της συνεταιριστικής τους μερίδας. Η ισοτιμία κάθε μέλους διασφαλίζεται από τον νόμο μέσα από την απαγόρευση κατοχής άνω της μίας συνεταιριστικής μερίδας με δικαίωμα ψήφου. Μόνο μέλη της ΚΟΙΝΣΕΠ μπορούν να είναι εργαζόμενοί της. Μέρος των κερδών της ΚΟΙΝΣΕΠ διανέμονται μόνο στους εργαζόμενούς της (όχι στα μέλη – μη εργαζόμενους). Συγκεκριμένα, τα κέρδη διατίθενται ποσοστιαία, ετησίως, ως εξής: (α) 5% για σχηματισμό αποθεματικού, (β) έως 35% διανέμεται στους εργαζόμενους ως

κίνητρο παραγωγικότητας και (γ) το υπόλοιπο (τουλάχιστον 60%) διατίθεται για τους σκοπούς της επιχείρησης και τη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας. Υπάρχουν προβλέψεις για την επιχορήγηση των ΚΟΙΝΣΕΠ καθώς και για τη φορολογική τους μεταχείριση προς το ευνοϊκότερο, εντούτοις αυτές τελούν πάντα υπό την αίρεση των εκάστοτε επιλογών του κράτους. Η ίδρυση μίας ΚΟΙΝΣΕΠ έχει μηδενικά σχεδόν έξοδα.

Ο ελληνικός θεσμός των ΚΟΙΝΣΕΠ πάσχει. Η αμεσοδημοκρατική διάσταση του θεσμού συρρικνώνεται στο μέτρο που καθίσταται υποχρεωτική από τον νόμο η εκλογή διοικούσας επιτροπής με τουλάχιστον τρία μέλη και με θητεία όχι μικρότερη των δύο ετών. Τα νομοθετικά αυτά εμπόδια στη δημοκρατία στους χώρους δουλειάς των ΚΟΙΝΣΕΠ μπορούν να μετριαστούν με τους εξής τρόπους: (α) με την εκλογή όλων των μελών ή όλων των εργαζομένων στη διοικούσα επιτροπή, (β) με τη συρρίκνωση των εξουσιών της διοικούσας επιτροπής, (γ) με θεσμίσεις στο καταστατικό για τη δυνατότητα ταχείας ακύρωσης των αποφάσεων της διοικούσας επιτροπής από τη γενική συνέλευση των μελών, (δ) με την ανακλητότητα των μελών της διοικούσας επιτροπής από τη γενική συνέλευση και την εκλογή νέων, (ε) με την εναλλαξιμότητα των μελών της διοικούσας επιτροπής και (στ) με την εν τοις πράγμασι κατάργηση της λειτουργίας της διοικούσας επιτροπής στις εσωτερικές διαδικασίες και τη λήψη των αποφάσεων από όλα τα μέλη. Μειονέκτημα επίσης του θεσμού είναι η δυνατότητα διανομής κερδών, έστω και αν αυτή είναι μέχρι 35% αποκλειστικά και μόνο στους εργαζόμενους, καθώς και η μη καθιέρωση υποχρεωτικού ίσου μισθού για όλους τους εργαζόμενους και ενός ανώτατου ορίου του μισθού αυτού (λ.χ. 3 φορές ο βασικός). Το κυριότερο όμως μειονέκτημα του ελληνικού θεσμού είναι ο αφόρητος περιορισμός των σκοπών των ΚΟΙΝΣΕΠ. Συγκεκριμένα, ο Ν. 4019/2011 αποκλείει εμμέσως ολόκληρα κομμάτια της παραγωγής από την ανάπτυξη εγχειρημάτων της ΚΟΑ, τα οποία πρέπει να πάρουμε στα χέρια μας από το κράτος και το κεφάλαιο. Όλες όμως οι παραπάνω αδυναμίες του θεσμού μπορούν να αίρονται με de jure ή de facto επιβολή μέσα από τους αγώνες μας για έναν νέο συνεργατισμό πέρα από το μισητό καθεστώς της

μισθωτής σκλαβιάς.

Βιβλιογραφία

— Βαρκαρόλης Ορέστης (2012). «Δημιουργικές Αντιστάσεις και Αντεξουσία», Καφενείον το Παγκάκι, Αθήνα.
-Graeber David (2007). «Αποσπάσματα μιας Αναρχικής Ανθρωπολογίας», Στάσει Εκπίπτοντες, Θεσσαλονίκη.
-Λιερός Γιώργος (2012). «Υπαρκτός Καινούργιος Κόσμος, Κοινωνική / Αλληλέγγυα και Συνεργατική Οικονομία», Οι Εκδόσεις των Συναδέλφων, Αθήνα.
-Καπογιάννης Δημήτρης, Νικολόπουλος Τάκης (2012). «Εισαγωγή στην Κοινωνική και Αλληλέγγυα Οικονομία, Το Μετέωρο Βήμα μιας Δυνατότητας», Οι Εκδόσεις των Συναδέλφων, Αθήνα.
-Τάιμπο Κάρλος (2012). «Η Πρόταση της Αποανάπτυξης», Οι Εκδόσεις των Συναδέλφων, Αθήνα.
-Zibechi Raul (2010). «Αυτονομίες και Χειραφετήσεις, Η Λατινική Αμερική σε Κίνηση», Αλάνα, Αθήνα.

Αλληλέγγυα οικονομία: όχημα προς μετακαπιταλιστικές και αυτόνομες κοινωνίες

Ζιώγας Ηλίας
Μέλος του Συνεταιρισμού Αλληλέγγυας Οικονομίας Συν-Αλλοις

Τόσο στην οικονομική θεωρία όσο και στη γενικότερη δημόσια αντίληψη, υπάρχει χώρος μόνο για δύο παίκτες: την Αγορά και το Κράτος. Καθ’ όλη τη διάρκεια του 20ου αιώνα, το δίπολο αυτό αποτέλεσε το κύριο πεδίο αντιπαράθεσης αλλά και συνθέσεων σε

παγκόσμιο επίπεδο. Η αναμέτρηση των “καπιταλιστικών” με τις “σοσιαλιστικές” κοινωνίες, αλλά και η διαρκής αμφιταλάντευση στη Δύση μεταξύ φιλελεύθερων και σοσιαλδημοκρατικών οικονομικών μοντέλων, όχι μόνο κυρίευσαν το άμεσο παρελθόν μας, αλλά και έχουν οριοθετήσει το φαντασιακό μας όσον αφορά τις επιλογές που διακυβεύονται στο κρίσιμο παρόν μας.

Στην πραγματικότητα, όμως, η οικονομική ζωή των κοινωνιών ποτέ δεν απορροφήθηκε πλήρως από τους δύο αυτούς μηχανισμούς. Ακόμα και στις “ανεπτυγμένες” κοινωνίες, επιβίωσαν ή μεταλλάχθηκαν προνεωτερικές, κοινοτίστικες πρακτικές. Από την άλλη, ήδη από τον 19ο αιώνα αναπτύχθηκε ένας τρίτος, αυτόνομος δρόμος, με πρωτεργάτες το εργατικό και το αγροτικό κίνημα. Οι θεσμοί αλληλοβοήθειας των συνδικάτων και στη συνέχεια το συνεταιριστικό κίνημα έγραψαν σπουδαία ιστορία, παρόλο που δεν κατόρθωσαν να συγκροτηθούν ως ένα ισχυρό εναλλακτικό πρόταγμα.

Τις τελευταίες δεκαετίες, και ειδικά τα τελευταία χρόνια έχουμε γίνει μάρτυρες μια δυναμικής επανεμφάνισης των οργανωμένων οικονομικών πρακτικών που αναπτύσσονται πέρα από την Αγορά και το Κράτος. Ο κοινωφελής εθελοντισμός, το αλληλέγγυο εμπόριο, η αναβίωση του συνεταιριστικού κινήματος, οι ηθικές τράπεζες, τα εναλλακτικά τοπικά νομίσματα, η ομότιμη παραγωγή στον ψηφιακό χώρο (όπως το ελεύθερο λογισμικό), η κοινοτικά υποστηριζόμενη γεωργία είναι μερικές μόνο από τις πλευρές αυτού του φαινομένου, που εμπεριέχει το σύνολο της κοινωνικής ζωής.

Πρόκειται, ασφαλώς, για μία κοινωνική κίνηση πολυδιάστατη και συνεχώς μεταλλασσόμενη, με πολλαπλές εγγενείς αντιφάσεις, που δεν έχει συγκροτηθεί ακόμη σε μια ενιαία οικονομική κοσμοθεωρία. Τα χαρακτηριστικά αυτά προκαλούν σύγχυση γύρω από τον ορισμό της, η οποία αντανακλάται και στην ονοματοδοσία της. Έχουν δοκιμαστεί, χωρίς να επικρατήσει ποτέ κάποιος, οι όροι κοινωνική οικονομία, αλληλέγγυα οικονομία, ηθική οικονομία, τρίτος τομέας, λαϊκή οικονομία, κοινωνική και αλληλέγγυα οικονομία, κ.α. Είναι όμως αυτή η σύγχυση προϊόν

μόνο του αδιαμφισβήτητου δυναμισμού του φαινομένου, μια «καθυστέρηση» της θεωρίας να περιγράψει μια κατά τα άλλα ενιαία και σχετικά συνεκτική κοινωνική πράξη; Ή μήπως αντανακλά και μια έντονη διαμάχη για την ίδια την ψυχή του;

Δεν πρέπει να ξεχνάμε ότι το πεδίο της κοινωνικής και αλληλέγγυας οικονομίας συμμετέχει και δρα ένα ευρύ φάσμα κοινωνικών και πολιτικών υποκείμενων, από μικρές ομάδες γειτονιάς και κοινωνικά κινήματα μέχρι πολυεθνικές επιχειρήσεις και υπερ-κρατικούς σχηματισμούς όπως η Ευρωπαϊκή Ένωση, που προφανώς διακατέχονται από πολύ διαφορετικές επιδιώξεις και αναφορές. Ο πλουραλισμός των λόγων που αρθρώνουν οι επιμέρους δρώντες, πολύ πέρα από το να αντανακλά μια μετανεωτερική "χαλαρότητα", αποτελεί το ίδιο το πεδίο μάχης για την κοινωνική νοηματοδότηση και τα μονοπάτια εξέλιξης ενός κοινωνικού ρεύματος ιστορικής σημασίας.

Πολύ συνοπτικά, υποστηρίζω πως οι δρώντες της οικονομικής και κρατικής εξουσίας επιχειρούν να οριοθετήσουν το ρεύμα αυτό σε μια **συμπληρωματική** εκδοχή, που δεν θα απειλεί την πρωτοκαθεδρία της δικής τους ισχύος. Διαβάζοντας κανείς το σκεπτικό με το οποίο η Ευρωπαϊκή Ένωση προωθεί την «κοινωνική οικονομία», αντιλαμβάνεται ότι ο ρόλος που της επιφυλάσσει είναι αυτός του τομέα που θα "μπαλώνει" τις τρύπες που αφήνει στον κοινωνικό ιστό η Αγορά και η σταδιακή απόσυρση του Κράτους από την κοινωνική πρόνοια. Από την άλλη, ο επιχειρηματικός τομέας όχι μόνο προσπαθεί να ανακόψει την αυτόνομη πορεία της κοινωνικής και αλληλέγγυας οικονομίας, αλλά και να την διεμβολίσει. Ένα παράδειγμα αποτελεί η λεγόμενη «Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη», όπου οι ισχυρότεροι παίχτες της ίδιας της Αγοράς αυτοανακηρύσσονται ως υποκείμενο της κοινωνικής οικονομίας, επαναφέροντας τη λογική της παλιάς καλής(;) φιλανθρωπίας, μόνο που αυτή τη φορά το κάνουν με το αζημίωτο καθώς τη χρησιμοποιούν ως στρατηγική marketing. Ακόμη πιο προωθημένη είναι η παρέμβαση της Αγοράς στον τομέα του αλληλέγγυου εμπορίου, όπου στη Βόρεια Ευρώπη και τις ΗΠΑ έχει κατορθώσει να εισχωρήσει πλήρως και να μετατρέψει την πρακτική

αυτή σε ένα κερδοφόρο niche market (ας πούμε εξειδικευμένη αγορά).

Από την άλλη πλευρά, το πλήθος των ενεργών δρώντων της κοινωνικής και αλληλέγγυας οικονομίας, οι άνθρωποι και τα κινήματα που γέννησαν, συμμετέχουν άμεσα και εξελίσσουν καθημερινά αυτές τις πρακτικές, δεν διαθέτει στο σύνολό του μια αυτόνομη συνείδηση ταυτότητας, ούτε μια καθαρή εικόνα των προοπτικών που θα μπορούσε να ανοίξει η πράξη του. Υπάρχει όμως μια μαχητική μερίδα που διαθέτει τα χαρακτηριστικά αυτά, και οραματίζεται έναν **πρωταγωνιστικό** ρόλο για την κοινωνική και αλληλέγγυα οικονομία, ως ένα κοινωνικό εργαστήριο δηλαδή που θα οδηγήσει στην εκβαράθρωση της Αγοράς και του Κράτους από τον κεντρικό ρόλο που σήμερα διαδραματίζουν. Ως ένα όχημα, με λίγα λόγια, προς μετακαπιταλιστικές και αυτόνομες κοινωνίες. Αν στην Ευρώπη και σε μικρότερο βαθμό στη Β. Αμερική αυτή η αντίληψη παραμένει μειοψηφική στους κόλπους των ενεργών δρώντων του κινήματος, αυτό αρχίζει να αλλάζει μπροστά στη ριζοσπαστικοποίηση που επιφέρει η Κρίση. Το κίνημα της "αλληλέγγυας οικονομίας" στη Λατινική Αμερική εμφορείται ακόμη περισσότερο από τα πρωταγωνιστικά χαρακτηριστικά, όντας αντιληπτό ως ένα εναλλακτικό στρατηγικό πρόταγμα, ακόμη και σε θεσμικό επίπεδο.

Γιατί να είναι, όμως, επιθυμητός ή/και αναγκαίος ο πρωταγωνιστικός ρόλος της κοινωνικής και αλληλέγγυας οικονομίας; Το ερώτημα προφανώς δεν μπορεί να απαντηθεί σε ένα άρθρο, ούτε από έναν μόνο άνθρωπο. Η μεγαλύτερη αξία του όμως είναι η ίδια του η διατύπωση, η επανέναρξη δηλαδή του διαλόγου για το τι είδους κοινωνίες επιθυμούμε και οραματιζόμαστε. Η παρούσα Κρίση επιβάλλει με σκληρό τρόπο την ανάγκη ενός τέτοιου διαλόγου, αλλά και επανεξέτασης των επιλογών που έχουν υιοθετηθεί ως σήμερα.

Ο **οικονομικός φιλελευθερισμός**, με τη φανατική του υπεράσπιση της αυτορρυθμιζόμενης Αγοράς, αποδεικνύεται για δεύτερη φορά ως αυτό που ορθότατα ο *Karl Polanyi* αποκάλεσε μια ουτοπία, καθώς η πλήρης εφαρμογή του θα οδηγούσε στην καταστροφή της

κοινωνίας και της φύσης. Η αυτοάμυνα των κοινωνιών έχει ήδη αρχίσει να τον απαξιώνει και πάλι, όπως και ήδη έχει οδηγήσει σε αναζήτηση άλλων σχημάτων. Όσο και αν επιμένει το ΚΚΕ, **ο κρατισμός του κεντρικού σχεδιασμού** της οικονομίας, ή αλλιώς το μοντέλο του "υπαρκτού σοσιαλισμού" είναι ένα αποτυχημένο ιστορικό πείραμα, που σήμερα δεν εμπνέει παρά μόνο τον Περισσό. Είμαστε λοιπόν καταδικασμένοι να επαναλάβουμε τον ιστορικό συμβιβασμό του **σοσιαλδημοκρατικού μοντέλου** και να εφαρμόσουμε μια νεοκεϋνσιανή οικονομική θεωρία;

Μια τέτοια εξέλιξη πιθανόν να άμβλυνε ή θεωρητικά ακόμη και να έλυνε το εγγενές πρόβλημα αστάθειας της καπιταλιστικής παραγωγικής μηχανής. Δεν θα μπορούσε όμως να αντιμετωπίσει το δεύτερο μεγάλο πρόβλημα της σημερινής οικονομίας, αυτό της μη-διατηρησιμότητάς της. Ο συμβιβασμός των κεϋνσιανών οικονομικών βασίζεται αλλά και διασφαλίζει την οικονομική μεγέθυνση. Αναδιανέμει σε έναν βαθμό τον εκθετικά αυξανόμενο πλούτο που παράγει η καπιταλιστική μηχανή, εξασφαλίζοντας αφενός την κοινωνική συνοχή και αφετέρου ρυθμίζοντας τη μηχανή που από μόνη της θα έσκαγε.

Σήμερα όμως δεν υπάρχουν άλλα περιθώρια για ανάπτυξη, αυτή τη μαγική λέξη που όλοι, δυστυχώς, οι πολιτικοί χώροι προπαγανδίζουν ως τη μόνη σωτηρία μας. Μας τέλειωσαν οι ανεκμετάλλευτες αγορές, και ακόμη και αν υπήρχαν, μας λείπουν οι πλεονάζοντες περιβαλλοντικοί πόροι προς "αξιοποίηση", το αντίθετο μάλιστα, υποβαθμίζουμε ταχύτατα και τους εναπομείναντες. Η μόνη λύση είναι να αλλάξουμε παραγωγική μηχανή, και να βάλουμε στη θέση της άλλες οικονομικές σχέσεις που δεν θα συσσωρεύουν πλούτο προς "επανεπένδυση" ή "αναδιανομή", αλλά θα ικανοποιούν και θα ρυθμίζουν τις ανθρώπινες και περιβαλλοντικές ανάγκες στη βάση τους. Που θα παράγουν απευθείας εισοδηματική ισότητα, κοινωνική συνοχή και μακροχρόνια σταθερότητα, χωρίς την ανάγκη "ρύθμισης" από το Κράτος.

Αυτός είναι ο ρόλος που μπορεί να διαδραματίσει η κοινωνική και αλληλέγγυα οικονομία σήμερα. Και η μέχρι τώρα εμπειρία

δείχνει ότι μπορεί να τα καταφέρει, ακόμη και υπό συνθήκες ανταγωνιστικής πίεσης του καπιταλιστικού μοντέλου. Πέρα όμως από τη στενή οικονομική λογική, μπορεί να προσφέρει και μια διαφορετική αντίληψη για τον ρόλο της οικονομίας στην κοινωνική ζωή, να την επανεντάξει δηλαδή εκεί που παραδοσιακά ανήκει, ως ένα αδιαχώριστο κομμάτι της και όχι ως τον αυτονομημένο δυνάστη της. Μπροστά στην Κρίση που γκρεμίζει ό,τι θεωρούσαμε δεδομένο ως τώρα, ας αφήσουμε τα ερωτήματα του 20ου αιώνα εκεί που ανήκουν, στο παρελθόν. Ας τολμήσουμε να οραματιστούμε μια αυτόνομη και χειραφετημένη κοινωνία για τα χρόνια που έρχονται.

Περιοδικό Βαβυλωνία #Τεύχος 10

Η φιλοσοφία του “ανήκειν” και του “περιττεύειν”

Ορέστης Τάτσης

Ο ρομαντικός φιλόσοφος Herder, αν και λανθασμένα κατά τη γνώμη μου θεωρήθηκε πατέρας του εθνικισμού, ήταν εκείνος που εναντιώθηκε στην ιδέα του κοσμοπολιτισμού η οποία κυριαρχούσε στον Διαφωτισμό και υπερασπίστηκε την «ιδέα του ανήκειν». Ανήκειν είναι η ανάγκη του ανθρώπου να ανήκει σε μια ομάδα ή μια κοινότητα. Πίστευε ότι κάθε κοινότητα οφείλει να διατηρεί τις παραδόσεις, τις αντιλήψεις της για το ποια είναι η αλήθεια, αυτό που αργότερα ίσως θα λέγαμε «κουλτούρα». Γιατί για τον Herder «τα στοιχεία που έχουν κοινά οι άνθρωποι που ανήκουν σε μια ομάδα είναι πιο καθοριστικά για τον ιδιαίτερο χαρακτήρα της ύπαρξής τους απ’ ό,τι αυτά που έχουν κοινά με κάποιους άλλους ανθρώπους, από άλλα μέρη». Επίσης πίστευε ότι τα έργα των ανθρώπων και κυρίως τα έργα τέχνης και εκείνα του

έναρθρου λόγου, έχουν άμεση σχέση με τον δημιουργό και την κοινότητα στην οποία ανήκει, αφού αυτή αποτελεί καθοριστικό στοιχείο της ύπαρξής του. Για να κατανοήσουμε πώς ζούσαν οι άνθρωποι μιας άλλης εποχής, τους νόμους, τις αξίες ή ακόμα και τα έργα τέχνης που παρήγαγε ένας καλλιτέχνης, σε μια συγκεκριμένη κοινότητα είτε χρονικά είτε χωρικά απομακρυσμένη, ο Herder πίστευε ότι θα έπρεπε να φανταστούμε τη ζωή, ή όπως αναφέρει ο Berlin «να αναπλάσουμε το είδος ζωής», που ζούσαν αυτοί οι άνθρωποι. Σε αντίθεση με την ενότητα και την ομοιομορφία που υπερασπίζονταν οι Διαφωτιστές, εκείνος υπερασπίστηκε τη διαφορετικότητα, «την ανισομετρία των αξιών ανάμεσα σε διαφορετικές κουλτούρες και κοινωνίες».

Πράγματι, η φιλοσοφία του «ανήκειν» μπορεί να ερμηνεύσει τα εθνικιστικά φαινόμενα, την ανάγκη του ανθρώπου να είναι οπαδός μιας ποδοσφαιρικής ομάδας, ενός κόμματος, την ανάγκη να έχει ένα στέκι που μοιράζεται ποτά με ομοίους, αλλά και την αγάπη για το χωριό του και την παράδοση. Η ιστορία μάλλον δικαιώνει τον ρομαντικό φιλόσοφο. Ακόμα και για την καλλιτεχνική δημιουργία είχε δίκιο. Και εξηγώ. Στην αρχαία Αθήνα οι σπουδαιότεροι γλύπτες, τραγικοί ποιητές και φιλόσοφοι, ζήσανε στην ίδια πόλη σε ένα διάστημα περίπου 70 χρόνων. Στην ζωγραφική, το φως της Αναγέννησης ήρθε από τον Τζιότο στη Φλωρεντία, ο οποίος μοιραζόταν τις αγωνίες του με τον Δάντη. Η Αναγεννησιακή ζωγραφική απογειώνεται από τον Λεονάρντο ντα Βίντσι, τον Μιχαήλ Άγγελο και τον Ραφαήλ οι οποίο ζουν την ίδια περίοδο στη Φλωρεντία με τον Μακιαβέλι. Ακολουθεί το Παρίσι του Μποντλέρ, του Ντελακρουά. Αργότερα ο Νίτσε με τον Βάγκνερ. Τα παραδείγματα δεν έχουν τέλος και δεν έχουμε αναφερθεί καν στις εξεγέρσεις και τα πολιτικά κινήματα. Όλη η ιστορία της τέχνης και της φιλοσοφίας, της ανθρωπότητας εν γένει, δεν μπορεί να ερμηνευτεί χωρίς τις κοινότητες, τις παρέες, ακόμα κι όταν αυτές λειτουργούν ανταγωνιστικά. Η αστεία “ρομαντική” εικόνα του μοναχικού δημιουργού, ποιητή ή φιλοσόφου καθόλου ρομαντική δεν είναι και καθόλου αληθινή. Κάθε δημιουργία είναι πολιτική και απαιτεί κοινότητα και την ανάγκη του ανήκειν σ’ αυτή… Γι’ αυτό στην Αθήνα της

δημοκρατίας η πιο βαριά τιμωρία ήταν η εξορία.

Ας έρθουμε τώρα στους εξόριστους του σήμερα. Τα τελευταία χρόνια, όλοι οι κοινωνιολόγοι και οι στοχαστές επισημαίνουν τη στροφή στον ατομικισμό και την αποκοπή του ατόμου από το σύνολο. Όλοι ή οι περισσότεροι μιλούν για την εργαλειοποίηση κάθε έκφανσης της ανθρώπινης ζωής, το αδιέξοδο στο οποίο θα μας οδηγήσει ο μονεταρισμός και η κοινωνία της κατανάλωσης. Το χρήμα έχει αξία εδώ και χρόνια κοινωνική και μετέχει στο υπαρξιακό ερώτημα του ανθρώπου. Το «σκέφτομαι άρα υπάρχω» του Καρτέσιου που οι ρομαντικοί μετέτρεψαν σε πιστεύω πως υπάρχω άρα υπάρχω, μεταλλάχτηκε σε καταναλώνω άρα υπάρχω. Αυτό έχει αναστρέψει την ιδέα του ανήκειν σε ιδέα του περιττεύειν, εφόσον η ύπαρξη καθορίζεται από την κατανάλωση και η κοινότητα θέτει σε κατάσταση εξορίας τον φτωχό ή όποιον δεν θέλει να αποδεχθεί την κυριαρχία του χρήματος. Έτσι η μη δυνατότητα κατανάλωσης σε θέτει εκτός της κοινωνίας, χωρίς χρήματα είσαι περιττός. Περιττός και εξόριστος σημαίνει απομονωμένος και ανήμπορος ή οργισμένος. Το να νιώθεις περιττός, άχρηστος, είναι καθηλωτικό, και κάποιοι σε θέλουν καθηλωμένο. Όπως έγραφε μια φίλη, η ανεργία δεν μετριέται σε ποσοστά γιατί σε κάνει να νιώθεις 100% άχρηστος. Αυτό βολεύει το σύστημα. Η μαζικοποιημένη κατάθλιψη που σε ακινητοποιεί και πηγάζει από ένα ασταμάτητο δικαστήριο του εαυτού σου! Εγώ φταίω, λες. Μαζί τα φάγαμε, λες.

Αυτή είναι η μία όψη της φιλοσοφίας του περιττεύειν που ερμηνεύει τις αυτοκτονίες, την κοινωνική κατάθλιψη, τη μηδενική αντίδραση των αστέγων, των ανέργων και γενικότερα θα λέγαμε πως είναι η παθητική όψη. Αν το παιδί σου λιποθυμάει στο σχολείο φταις εσύ που είσαι άχρηστος, μη βγάζεις άχνα. Αυτό υπαγορεύουν. Η άλλη, η ενεργητική, είναι πιο σκληρή όσο κι αν ακούγεται περίεργο. Ο περιττός, αν δεν επιδιώξει να ενταχθεί κάπου ακολουθώντας την ιδέα του ανήκειν, γίνεται οργισμένος και η οργή του περιορίζει την όραση. Ο άστεγος επιτίθεται στον άστεγο. Ο άνεργος νιώθει ανταγωνιστικά απέναντι σε κάθε άλλον άνεργο αλλά και σε κάθε εργαζόμενο. Ο

περιττός βλέπει παντού εχθρούς, η εξορία δημιουργεί σύνδρομο καταδίωξης. Η περιορισμένη όραση δεν τον αφήνει να δει πιο κει, το άγχος, ο φόβος και εν τέλει η βία που γεννά η φιλοσοφία του περιττεύειν έχει γίνει ο ιδανικός μηχανισμός επιβίωσης του συστήματος.

Παράλληλα ξεκινάει και ο λυσσαλέος πόλεμος σε κάθε εναπομένουσα έκφανση του ανήκειν. Οι σύγχρονοι μηχανισμοί καταστολής χρησιμοποιούν την οικονομική τρομοκρατία για να απομονώσουν τον κόσμο. Τέλος, στα καφενεία των φτωχών, οι πολλοί δεν θα έχουν χρήματα για κατανάλωση κι οι υπόλοιποι δεν φτάνουν για να τα κρατήσουν ανοιχτά. Το ίδιο ισχύει για τα θέατρα, τις μουσικές σκηνές, τους κινηματογράφους. Διώκονται με κάθε τρόπο οι πολιτικές συλλογικότητες που διαδηλώνουν και διεκδικούν, οι κοινωνικοί και ελευθεριακοί χώροι και στην τελική απαγορεύτηκαν οι συναθροίσεις. Όλοι εξόριστοι σημαίνει όλοι ξένοι.

Αν θες να ανήκεις κάπου, μπορείς να ξυρίσεις το κεφάλι και να βγεις με τη συμμορία για ανθρωποκυνηγητό. Θα τους βρεις εύκολα, δεν κρύβονται. Επίσης υπάρχει για σένα και η πρέζα. Το ανήκειν δεν είναι πια για την κοινότητα, δεν είναι συλλογικό. Εκεί που ο Herder υμνούσε το διαφορετικό, τώρα το ανήκειν φτιάχνει κοντοκουρεμένα στρατιωτάκια. Συμμορίτης ή απομονωμένος οικογενειάρχης. Η επόμενη βόμβα μπορεί να μπει σε καφενείο στα Εξάρχεια ή στο Μετρό την ώρα που ανοίγουν οι δημόσιες υπηρεσίες. Η φιλοσοφία του περιττεύειν κάνει την εμφάνισή της στο τέλος της νεωτερικότητας και χτυπάει την πόρτα με χέρι που γράφει μίσος και φόβος, κατασκευάζει άβουλες μάζες και οργισμένους ημίτυφλους. Το ανήκειν αντί να διευρύνεται περιορίζεται συστηματικά.

Το ανήκειν έχει ως βασικό συστατικό την αλληλεγγύη και αν στον άλλον βλέπεις πραγματικά άλλον (κι όχι τον καθρέφτη) τότε το άλλο χωράει πολλούς. Πάρα πολλούς! Με τον άλλον πρέπει να είσαι, με εκείνον τον άλλον που χωράει πολλούς άλλους, ρομαντικούς και ορθολογιστές. Με τον άλλον που δεν μετράει τη ζωή σε χρήμα, που δεν τσιγκουνεύεται το συναίσθημα, που

σέβεται το διαφορετικό, που σκέφτεται και ενδιαφέρεται, που δημιουργεί, που έχει ανάγκες κι επιθυμίες που δεν μετριούνται σε χρήμα. Έχουμε ανάγκη από μεγαλύτερες παρέες, από βαρετές ή όχι βαρετές συνελεύσεις, από ζωντανά καφενεία, από γεμάτους δρόμους κι από δυνατές φωνές που δεν διεκδικούν Καγιέν[i] αλλά Ζωή, δουλειά, αξιοπρέπεια κι αλληλοευχαρίστηση. Να δώσουμε τέλος σ’ αυτόν τον Μεσαίωνα και να διεκδικήσουμε μια πιο κοινωνική Αναγέννηση.

Περιοδικό Βαβυλωνία #Τεύχος 10